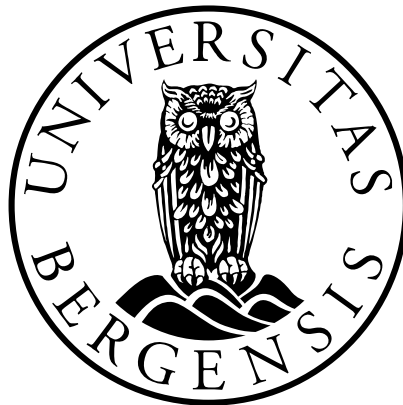

Bruk av sakkyndige og fagkyndige i barnevernssaker

*Er praksisen i tråd med Den europeiske
menneskerettskonvensjon artikkel 6 nr. 1?*

Kandidatnummer: 14

Antall ord: 14 994

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

7. juni 2021

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	2
1.1 Problemstilling og aktualitet	2
1.2 Fremstilling, rettskilder og metode	4
2 EMK artikkel 6 nr. 1	6
3 Generelt om bruk av sakkyndige og fagkyndige i barnevernssaker.....	9
3.1 Oversikt over gangen i en barnevernssak.....	9
3.2 Hvem er den sakkyndige?	11
3.2.1 Rettslig grunnlag for å benytte sakkyndige.....	11
3.2.2 Kompetansekrav	12
3.2.3 Den sakkyndiges mandat, undersøkelser og rapport.....	13
3.3 Hvem er det fagkyndige medlem?	15
3.4 Hvem er den fagkyndige meddommer?	16
3.5 Barnesakkyndig kommisjon.....	17
3.6 Habilitetsregler	19
3.6.1 Habilitetskrav til sakkyndige engasjert av barneverntjenesten	21
3.6.2 Habilitetskrav til fagkyndige medlemmer/meddommere og oppnevnte sakkyndige for fylkesnemnda/retten	23
3.6.3 Habilitetskrav til sakkyndige engasjert av privatperson	25
4 Bruk av sakkyndige og fagkyndige i lys av EMK artikkel 6 nr. 1	26
4.1 Generelt	26
4.2 Kravet om rettferdig rettergang («fair [...] hearing»).....	26
4.2.1 Retten til kontradiksjon	26
4.2.2 Likestillingskravet.....	29
4.3 Avgjørelse innen rimelig tid.....	33
4.4 Unntatt fra offentlighet – en svakhet for sakkyndigordningen?.....	35
4.5 Upartisk domstol	37
5 Konklusjon og avsluttende betraktninger.....	44
Kilderegister	45

1 Innledning

1.1 Problemstilling og aktualitet

Denne masteroppgaven har til hensikt å vurdere om måten sakkyndige og fagkyndige benyttes på i barnevernssaker er i tråd med kravene som følger av Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK)¹ artikkel 6 nr. 1, og om praksisen eventuelt bør justeres i retning av å være mer tro mot prinsippene som EMK-reglene gir uttrykk for.

Rettsikkerhet i barnevernssaker er et aktuelt tema. Barnevernretten er i konstant utvikling, og særlig de siste årene har en rekke demonstrasjoner og medieoppslag, i tillegg til et omfattende antall barnevernssaker som er behandlet i Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), bidratt til at barnevernets arbeid og rettsikkerheten til barn og foreldre i den forbindelse har fått økende oppmerksomhet.² I alt er det tale om 39 norske barnevernssaker til behandling i EMD siden høsten 2015, hvilket er et svært høyt antall. Hittil har det blitt avgjort to frifinnende³ og seks fellende⁴ dommer, og det gjenstår cirka 30 saker som er på ulike stadier i saksforberedelsen. For at barnevernet skal kunne utføre sitt samfunnsoppdrag på en hensiktsmessig og forsvarlig måte, er det essensielt at tilliten til barnevernet i befolkningen er høy. Sakene mot norsk barnevern for EMD, samt oppmerksomheten i offentligheten for øvrig, indikerer at tilliten til barnevernet er under press. Dette, sammenholdt med at det i mange barnevernssaker er tale om å treffe tiltak av meget inngripende karakter, tilsier at det er svært viktig at rettsikkerheten til de involverte ivaretas på alle trinn i prosessen, herunder ved bruk av barnefaglig ekspertise.

Ettersom det på barnevernrettens område fattes avgjørelser av stor betydning for den enkelte familie, må beslutningene treffes på et forsvarlig grunnlag. For å sikre et betryggende

---

¹ Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4. november 1950. (Den europeiske menneskerettskonvensjon – EMK).

² Barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad, *Redegjørelse for Stortinget om situasjonen i barnevernet*, 26.05.2020, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/redegjorelse-for-stortinget-om-situasjonen-i-barnevernet/id2704012/>, lest 14.02.2021.

³ *M.L. mot Norge* [J] 2017, no. 43701/14; *Mohamed Hasan mot Norge* [J] 2018, no. 27496/15.

⁴ *Jansen mot Norge* [J] 2018, no. 2822/16; *Strand Lobben mot Norge* [GC] 2019, no. 37283/13; *K.O. og V.M. mot Norge* [J] 2019, no. 64808/16; *A.S. mot Norge* [J] 2019, no. 60371/15; *Hernehult mot Norge* [J] 2020, no. 14652/16; *Pedersen m.fl. mot Norge* [J] 2020, no. 39710/15.

beslutningsgrunnlag innhenter barneverntjenesten, fylkesnemnda⁵ og retten i en del tilfeller sakkyndig kompetanse. Den sakkyndiges oppgave er å gi oppdragsgiveren og partene et faglig perspektiv, slik at saken blir tilstrekkelig opplyst til å treffe en forsvarlig avgjørelse. De sakkyndige rapportene behandler ofte spørsmål av psykologfaglig karakter som vil være krevende for saksbehandlere og andre rettsanvendere å vurdere på egenhånd. Dette resulterer i at den sakkyndiges bidrag ofte blir tungtveiende. Barnefaglige eksperter vil altså i mange saker spille en viktig rolle for sakens utfall. Dette, sammenholdt med at man befinner seg på et rettsområde hvor det tas alvorlige beslutninger som har stor innvirkning på barn og familiers liv, tilsier at det bør stilles strenge krav til bruken av sakkyndige for å ivareta rettssikkerheten til de involverte. Som det uttales i forarbeidene til barnevernloven⁶, vil sakkyndige rapporter «få stor autoritet i sakens videre behandling og det må stilles strenge faglige, etiske og rettssikkerhetsmessige krav til sakkyndigarbeid i barnevernssaker».⁷

Bruken av sakkyndige i barnevernssaker har dessuten ved flere anledninger vært gjenstand for debatt og kritikk.⁸ Blant annet ble det rettet oppmerksomhet mot sakkyndige og fagkyndiges kombinerings av ulike roller i Brennpunkt-dokumentaren *Skjulte bånd* på NRK i 2014, med flere etterfølgende medieoppslag.⁹ Også i de senere årene har det blitt stilt kritiske spørsmål angående bruken av sakkyndige fra flere hold.¹⁰ Slik kritikk gjør det aktuelt å foreta en nærmere vurdering av om det foreligger tilfredsstillende kontrollmekanismer og kvalitetssikringstiltak til at statens menneskerettslige forpliktelser etter EMK art. 6 ivaretas ved bruken av sakkyndige og fagkyndige i barnevernssaker.

---

⁵ I forslaget til ny barnevernslov er det foreslått å endre navn fra fylkesnemnda til barneverns- og helsenemnda, jf. Prop. 133 L (2020–2021) s. 427. Denne fremstillingen vil imidlertid benytte «fylkesnemnda», ettersom dette fremdeles er gjeldende navn.

⁶ Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven).

⁷ NOU 2006: 9, s. 32.

⁸ Sml. Einar C. Salvesen, *Sakkyndighet går på rettssikkerheten løs*, 05.02.2013,

<https://psykologtidsskriftet.no/debatt/2013/02/sakkyndighet-gar-pa-rettssikkerheten-los>, lest 01.03.2021, og Joar Tranøy, *Sakkyndighet og rettssikkerhet i barnevernssaker*, 01.02.2011,

<https://www.dagsavisen.no/debatt/sakkyndighet-og-rettssikkerhet-i-barnevernssaker-1.437013>, lest 01.03.2021.

⁹ NRK Brennpunkt, *Skjulte bånd* (2014), 22.04.2014 <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/mdup11000814/22-04-2014>, besøkt 15.02.2021; NRK, *Systemet kan skade barna* (2014), 05.05.2014, https://www.nrk.no/dokumentar/_systemet-kan-skade-barna-1.11246442, lest 15.02.2021.

¹⁰ Thea W. Totland og Trude Trønnes, *Ni bud for hva vi ønsker oss i en sakkyndig utredning*, 17.06.2018, <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/0ExnbM/ni-bud-for-hva-vi-oenker-oss-i-en-sakkyndig-utredning-thea-w-totlan>, lest 01.03.2021; Tom Schjelderup Mathiesen, *Sakkyndige i barnevernssaker*, 30.06.2020, <https://atsm.no/sakkyndige-i-barnevernssaker>, lest 01.03.2021; Olav Sylte, *Skivebom av sakkyndig*, 19.12.2017, <http://advokatsylte.no/artikkel/9/barnevernssaker/735/skivebom-av-sakkyndig>, lest 01.03.2021; Sverre Asmervik, Advokatbladet, *Hva er det med (noen) sakkyndige?*, 18.05.2015, <https://www.advokatbladet.no/sakkyndige/hva-er-det-med-noen-sakkyndige/108371>, lest 01.03.2021; Haugli og Nordhelle (2014) s. 100.

1.2 Fremstilling, rettskilder og metode

Oppgaven vil først kort redegjøre generelt for avhandlingens rettslige ramme, nemlig EMK art. 6 nr. 1 (kapittel 2), før det rettslige grunnlaget for bruk av sakkyndige og fagkyndige og hvordan bruken foregår i praksis på ulike trinn presenteres (kapittel 3). I kapittel 3 vil også krav til sakkyndige og fagkyndiges kompetanse og habilitet behandles. Kapittel 2 og 3 er nødvendige for å sette oppgaven inn i en større rettslig og faktisk kontekst. Deretter vil bruken av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker undersøkes nærmere i lys av kravene til kontradiksjon, likestilling, avgjørelse innen rimelig tid, offentlighet og upartiskhet som følger av EMK art. 6 nr. 1 (kapittel 4). Oppgaven avgrenses mot bruk av sakkyndige/fagkyndige etter lov om barn og foreldre (barnelova)¹¹. Det avgrenses også mot behandling av akuttvedtak etter barnevernloven § 4-6.

Kapittel 2, 3 og 4 vil hovedsakelig følge rettsdogmatisk metode. Det foreligger både konvensjoner, lovgivning, forarbeider, rettspraksis, juridisk teori og andre kilder som benyttes fortløpende i fremstillingen. I tillegg vil også andre offentlige dokumenter, særlig *Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen* (Q-1158 B), være relevante. I kapittel 3 vil redegjørelsen hovedsakelig baseres på nasjonal lovgivning, særlig barnevernloven, forvaltningsloven¹², tvisteloven¹³ og domstolloven.¹⁴ I kapittel 2 vil EMK art. 6 nr. 1 behandles generelt, mens kapittel 4 anvender bestemmelsen konkret i tilknytning til oppgavens problemstilling. Også her vil relevant nasjonal lovgivning trekkes inn. I tillegg vil relevante uttalelser fra EMD-, Høyesteretts- og lagmannsrettspraksis om sakkyndighet og fagkyndighet benyttes og analyseres. I punkt 4.5 om upartiskhet, vil de få høyesterettsavgjørelsene som behandler sakkyndige eller fagkyndiges habilitet i barnevernssaker analyseres. Ettersom det finnes få høyesterettsavgjørelser som behandler tematikken, vil også et utvalg relevante lagmannsrettsavgjørelser undersøkes. Lagmannsrettspraksis har ikke samme rettsskapende og rettsutviklende funksjon som høyesterettspraksis og har derfor begrenset rettskildemessig vekt. Likevel vil lagmannsrettsavgjørelser kunne gi indikasjoner på hvilke argumenter som kan være av betydning. Kapittel 4 vil både undersøke om gjeldende praksis er i tråd med

---

¹¹ Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova).

¹² Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven).

¹³ Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven).

¹⁴ Lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven).

EMK art. 6 nr. 1 *de lege lata*, samt diskutere behovet for eventuelle endringer *de lege ferenda*. Oppgaven avsluttes med en konklusjon og sammenfattede avsluttende betraktninger om behovet for eventuelle endringer i kapittel 5.

I tillegg til ovennevnte rettskilder, bygger barnevernretten på noen overordnede prinsipper. Bak utformingen av vilkårene for tvangstiltak etter barnevernloven ligger det såkalte biologiske prinsipp, som innebærer det grunnsyn at det har stor egenverdi for barn å kunne vokse opp hos sine foreldre, selv om det er visse mangler ved hjemmet. Det biologiske prinsipp har kommet klart til uttrykk både i barnevernlovens forarbeider og i lovens oppbygning, samt i høyesterettspraksis, se blant annet Rt. 1984 s. 289 A. Et annet grunnsyn som loven bygger på, er at det aldri skal settes i gang mer inngripende tiltak enn nødvendig. Dette uttrykkes blant annet ved at hjelpetiltak er lovfestet i bvl. § 4-4, samt i bvl. § 4-12 annet ledd om omsorgsovertakelse. Videre er også hensynet til barnets beste et sentralt og grunnleggende prinsipp, jf. Grl. § 104 annet ledd, Barnekonvensjonen¹⁵ art. 3 nr. 1 og bvl. § 4-1 om at det skal legges «avgjørende vekt» på barnets beste ved iverksetting av tiltak etter lovens kapittel 4. Disse prinsippene vil være relevante underveis i fremstillingen.

---

¹⁵ Convention on the Rights of the Child av 20. november 1989 (ikrafttrådt 2. september 1990). (FNs konvensjon om barnets rettigheter - Barnekonvensjonen). Barnekonvensjonen gjelder som norsk rett, jf. mrl. § 2 nr. 4 og går ved motstrid foran annen lovgivning, jf. mrl. § 3.

2 EMK artikkel 6 nr. 1

Før oppgaven redegjør nærmere for bruk av barnefaglig ekspertise i barnevernssaker, må den rettslige rammen for oppgaven klargjøres. Bruken av sakkyndige og fagkyndige vil vurderes ut fra kravene til rettergangen i EMK art. 6 nr. 1 første punktum.

Av EMK art. 6 nr. 1 første punktum følger det: «In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law». Kjerneområdet for bestemmelsen er tvister om rettsforhold mellom private parter, jf. «civil rights and obligations». Dermed omfattes i utgangspunktet ikke saker om offentlig myndighetsutøvelse. EMD har imidlertid fastslått at saker som griper direkte inn i private rettigheter, slik som familierettslige forhold, anses å være av borgerlig art. Dette medfører at saker om tvang etter barnevernloven faller innenfor bestemmelsens anvendelsesområde.¹⁶

Av bestemmelsen kan det utledes fire vilkår: 1. rettergangen skal være rettferdig, 2. saken skal avgjøres innen rimelig tid, 3. rettergangen skal være offentlig og 4. saken skal avgjøres av en uavhengig og upartisk domstol. Også FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) art. 14 nr. 1 fastslår disse kravene.¹⁷ EMK gjelder som norsk rett, jf. menneskerettsloven¹⁸ § 2 nr. 1, og går ved motstrid foran annen lovgivning, jf. mrl. § 3.

Tilsvarende krav fremgår også av Grl. § 95 første ledd. Grunnlovsbestemmelsene skal tolkes i lys av de tilsvarende EMK-bestemmelsene, men likevel slik at grunnlovsbestemmelsene kan ha selvstendig innhold, jf. Rt. 2015 s. 93 A. Av hensyn til oppgavens omfang, vil det imidlertid fokuseres på EMK art. 6 nr. 1. EMK utgjør et minimumsvern, og det vil stride mot Grunnlovens formål, samt det faktum at EMK gjelder som *lex superior* etter mrl. § 3, å gi et svakere vern enn det som følger av EMK.

EMK art. 6 nr. 1 første punktum inneholder for det første et krav om «fair [...] hearing». Uttrykket «fair [...] hearing» er vidt nok til å konsumere alle formulerte og underforståtte krav til rettergangen.¹⁹ EMD-praksis nevner flere elementer som inngår i dette kravet. For det

---

¹⁶ Prop. 133 L (2020–2021) s. 39.

¹⁷ International Covenant on Civil and Political rights av 16. desember 1966 (ikrafttrådt 23. mars 1976). (Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter – SP).

¹⁸ Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven).

¹⁹ Aall (2018) s. 460.

første innebærer det respekt for en rettskraftig dom.²⁰ Videre må partene være likestilte under rettergangen («equality of arms»). Dette betyr at partene skal ha like muligheter i prosessen og at det ikke skal foreligge omstendigheter som kan innebære vesentlige ulemper for en av partene.²¹ Retten til kontradiksjon er videre sentral. Kontradiksjonsprinsippets kjerne er at retten ikke skal treffe en beslutning uten at partene har hatt anledning til å imøtegå motpartens fremstilling av saken.²² Videre inneholder kravet om «fair [...] hearing» domstolenes plikt til å begrunne sine avgjørelser.²³ Det kreves også at retten foretar en skikkelig undersøkelse av partenes anførsler, argumenter og bevis.²⁴ EMD-praksis fastslår dessuten at selvinkrimineringsvernet inngår som en del av kravet om «fairness».²⁵

For det andre skal saken avgjøres innen rimelig tid. I sivile saker løper fristen normalt fra stevning.²⁶ Fristen avbrytes når rettskraftig dom i siste instans foreligger. Etter omstendighetene kan forsinket fullbyrdelse trekkes inn.²⁷ Det er «rimeligheten» av tidsforløpet innenfor disse start- og stopp-punktene som i hovedsak skal vurderes. EMD har utviklet noen momenter som skal vektlegges: sakens kompleksitet, dens art og viktighet og partenes atferd.²⁸

I *Johansen mot Norge*, som omhandlet omsorgsovertakelse og senere adopsjon i en barnevernssak, ble det vurdert om retten på avgjørelse innen rimelig tid var krenket.²⁹ EMD uttalte at sakens betydning for klageren, ved at det var tale om tiltak som hadde en endelig og irreversibel karakter, innebar at staten hadde en plikt til å handle raskt for å sikre en effektiv saksbehandling. EMD konkluderte imidlertid med at ett år og ni måneder var rimelig tid. Det ble i denne sammenheng vist til sakens kompleksitet, samt at saken ble behandlet i tre administrative og to rettslige instanser. Motsatt ble konklusjonen i *Paulsen-Medalen og Svensson mot Sverige*, hvor EMD kom til at det forelå brudd på retten til å få saken avgjort innen rimelig tid.³⁰ Her var saksbehandlingstiden på to år og fem måneder. EMD kom til at myndighetenes begrunnelse om at domstolen hadde stor arbeidsbelastning og at klageren ikke

---

²⁰ Se *Rosca mot Moldova* [J] 2005, no. 6267/02.

²¹ Se *Vermeulen mot Belgia* [GC] 1996, no. 19075/91

²² Se *Krčmář m.fl. mot Tsjekkia* [J] 2000, no. 35376/97 avsnitt 40.

²³ Se *Van de Hurk mot Nederland* [J] 1994, no. 16034/90, avsnitt 61.

²⁴ Se *Kraska mot Sveits* [J] 1993, no. 13942/88.

²⁵ Se *Rieg mot Østerrike* [J] 2005, no. 63207/00

²⁶ Aall (2018), s. 438 og 474.

²⁷ Se *Silva Pontes mot Portugal* [J] 1994, no. 14940/89.

²⁸ Aall (2018) s. 474.

²⁹ *Johansen mot Norge* [J] 1996, no. 17383/90, avsnitt 86–89.

³⁰ *Paulsen-Medalen og Svensson mot Sverige* [J] 1998, no. 16817/90, avsnitt 38–42.

på noen måte hadde uttrykt at domstolen burde handle raskere, ikke var tilstrekkelig. EMD viste i denne sammenheng til uttalelsen i *Johansen mot Norge* om at myndighetene må handle særlig raskt i barnevernssaker. Disse dommene illustrerer altså at kravet til avgjørelse innen rimelig tid er ekstra strengt i barnevernssaker, ettersom barnevernssakers art og viktighet innebærer at tidsbruken kan få store følger.

EMK art. 6 nr. 1 første punktum oppstiller for det tredje et krav om at rettergangen skal være offentlig. Det følger også av EMD-praksis (samt med litt velvilje av uttrykket «hearing») at behandlingen skal være muntlig. Bestemmelsen oppstiller imidlertid unntak fra utgangspunktet om offentlighet i annet punktum dersom det kreves av hensyn til privatliv eller vektige allmenne interesser.

For det fjerde inneholder EMK art. 6 nr. 1 første punktum et krav om at domstolene skal være uavhengige og upartiske. Uavhengighetskravet innebærer at domstolen ikke kan instrueres eller på annen måte påvirkes av de øvrige statsmaktene, mens kravet til upartiskhet innebærer at dommeren ikke skal være inhabil i den enkelte sak.³¹ Den engelske formuleringen i EMK art. 6 nr. 1 første punktum er «independent and impartial tribunal established by law». Det følger av EMD-praksis at «tribunal» er et autonomt begrep som ikke bare kan omfatte tradisjonelle domstoler, men også ulike typer nemnder.³²

Samtlige av de ovennevnte kravene i EMK art. 6 nr. 1 første punktum vil behandles nærmere i tilknytning til oppgavens problemstilling, med unntak av uavhengighetskravet. Dette begrunnes i at kravet til uavhengighet ikke anses som problematisk ved bruk av sakkyndige og fagkyndige i barnevernssaker. Kravet til upartiskhet vil imidlertid behandles.

---

³¹ Aall (2018) s. 453 og 455.

³² *Ibid.*, s. 450; Prop. 133 L (2020–2021) s. 257.

3 Generelt om bruk av sakkyndige og fagkyndige i barnevernssaker

3.1 Oversikt over gangen i en barnevernssak

Før oppgavens problemstilling drøftes nærmere i kapittel 4, vil det redegjøres for gangen i en barnevernssak, samt aktuelle saksbehandlings-, kompetanse- og habilitetsregler som angår bruken av sakkyndige og fagkyndige. Dette er nødvendig for å få et mer helhetlig overblikk over ordningen med bruk av ekspertkompetanse i saker etter barnevernloven, og hvordan denne bruken påvirker saksgangen. Det danner et relevant bakteppe for å forstå analysen i neste kapittel.

Det fremgår av bvl. § 4-3 at dersom det er «rimelig grunn til å anta» at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for å iverksette tiltak etter barnevernloven kapittel 4, skal barneverntjenesten snarest undersøke forholdet. Det foreligger altså både en rett og en plikt til å iverksette undersøkelser dersom det er grunn til å tro at et barn ikke mottar tilstrekkelig omsorg. Formuleringen «rimelig grunn til å anta» skal forstås som en nokså lav terskel for å iverksette undersøkelser.³³

En barnevernssak starter normalt med en bekymringsmelding til barnevernet. Det kan være familier som selv tar kontakt fordi de ønsker hjelp, eller det kan være andre, slik som naboer, skolen, politiet eller barneverntjenesten selv, som melder bekymring.³⁴ I 2019 gjennomgikk barneverntjenesten 57 988 bekymringsmeldinger for 50 075 barn og unge.³⁵ Av bvl. § 4-2 første ledd følger det at barneverntjenesten «skal snarest, og senest innen en uke, gjennomgå innkomne meldinger og vurdere om meldingen skal følges opp med undersøkelser etter § 4-3». Dersom barnevernet konkluderer med at meldingen henlegges uten undersøkelser, skal dette begrunnes skriftlig, med mindre meldingen er «åpenbart grunnløs», jf. bvl. § 4-2 annet ledd. Dersom meldingen ikke henlegges, skal saken undersøkes.

---

³³ Prop. 133 L (2020–2021) s. 126.

³⁴ Bufdir, *Hva skjer i en barnevernssak?*, 13.01.2021, https://www.bufdir.no/Barnevern/Om_barnevernet/Gangen_i_en_barnevernssak/, lest 11.03.2021.

³⁵ Bufdir, *Bekymringsmeldinger til barnevernet*, 28.01.2021, https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Bekymringsmeldinger/, lest 11.03.2021.

Undersøkelsene vil kunne foretas av både barneverntjenestens egne ansatte og engasjerte sakkyndige. Det følger av bvl. § 4-3 fjerde ledd første punktum at sakkyndige kan engasjeres. Den sakkyndige skriver i så fall en rapport til barneverntjenesten basert på utredningsarbeidet. Også fylkesnemnda og domstolene kan oppnevne sakkyndige til å utarbeide sakkyndigrapporter i barnevernssaker, jf. bvl. § 7-12 annet ledd bokstav d og tvl. § 25-2, jf. bvl. § 7-17 første ledd bokstav d.

En undersøkelsessak vil være et inngrep i privatlivets fred for den familie undersøkelsen gjelder. Bvl. § 4-3 annet ledd begrenser imidlertid omfanget av inngrepet ved å fastslå at undersøkelsen skal gjennomføres med minst mulig skade og ikke være mer omfattende enn formålet tilsier. Det er dessuten innført en tidsfrist på tre måneder for når en undersøkelsessak skal være avsluttet, jf. bvl. § 6-9 første ledd første punktum, med utvidet frist på seks måneder i «særlige tilfelle», jf. annet punktum.

Etter at undersøkelsene er gjennomført skriver barneverntjenesten en rapport med et sammendrag av undersøkelsesarbeidet. Etter undersøkelsene skal det fattes et vedtak om å enten henlegge saken, jf. bvl. § 4-3 siste ledd, om å iverksette hjelpetiltak, jf. bvl. § 4-4, eller at barneverntjenesten fremmer begjæring om tvangstiltak i fylkesnemnda etter bvl. §§ 7-10 og 7-11. De fleste barnevernssakene gjelder hjelpetiltak med samtykke, men barnevernloven gir også adgang til å iverksette svært inngripende tiltak etter nærmere bestemte vilkår.³⁶ Avgjørelser om slike tvangstiltak, med unntak av akuttvedtak, fattes av fylkesnemnda eller domstolen. I 2019 var det 54 592 barn og unge med barnevernstiltak.³⁷ Det var tale om hjelpetiltak for 44 821 av disse, mens det ble foretatt 9 771 omsorgsovertakelser.³⁸

Fylkesnemnda er et domstollignende forvaltningsorgan som har avgjørelsesmyndighet blant annet i saker om omsorgsovertakelse av barn og om tvangsinngrep ved alvorlige atferdsvansker hos ungdom. De fleste av fylkesnemndas saker behandles i et muntlig forhandlingsmøte.³⁹ Alle vedtak som fattes av fylkesnemnda, kan bringes inn for tingretten for overprøving etter tvisteloven kapittel 36 av den private part eller kommunen, jf. bvl. § 7-24 første ledd.

---

³⁶ Lindboe (2012) s. 23.

³⁷ Statistisk sentralbyrå, *Barnevern*, 02.07.2020, <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barnevern>, lest 15.02.2021.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, *Hva gjør fylkesnemndene?*, <https://www.fylkesnemndene.no/no/Hva-er-Fylkesnemndene/>, lest 19.03.2021.

Personer med barnefaglig ekspertise kan engasjeres som sakkyndige til å utføre undersøkelser og avgi rapporter både for barneverntjenesten, fylkesnemnda, domstolene og den private part, se nærmere punkt 3.2. I tillegg kan en barnefaglig ekspert oppnevnes som fagkyndig medlem i fylkesnemnda, eller som fagkyndig meddommer i de alminnelige domstoler, se henholdsvis punkt 3.3 og 3.4. Det er viktig å merke seg skillet mellom barnefaglige eksperter som engasjeres som *sakkyndige* for å foreta undersøkelser og skrive rapporter basert på undersøkelsene, og *fagkyndige* som opptrer som medlemmer i fylkesnemnda eller meddommere i de alminnelige domstolene. En fagkyndig innehar altså en rolle som dommer, mens en sakkyndig benyttes som ekspert for å undersøke og gi et nøytralt og faglig perspektiv på saken på oppdrag fra barneverntjenesten, fylkesnemnda, domstolen eller privat part.

3.2 Hvem er den sakkyndige?

3.2.1 Rettslig grunnlag for å benytte sakkyndige

Barneverntjenesten, fylkesnemnda og retten må påse at saken er tilstrekkelig opplyst før en avgjørelse tas etter barnevernloven. Dette kommer til uttrykk i blant annet fvl. § 17, bvl. § 7-3, tvl. § 1-1, EMK art. 6 nr. 1 og Grl. § 95 første ledd. Det er denne plikten, sammenholdt med de krevende vurderingene knyttet til hensynet til barnets beste, jf. bvl. § 4-1, Grl. § 104 annet ledd og Barnekonvensjonen art. 3 nr. 1, som danner grunnlaget for bruk av sakkyndige i barnevernssaker. For å sikre forsvarlige undersøkelser, benytter barneverntjenesten seg altså til tider av barnefaglig ekspertise. Det følger av bvl. § 4-3 fjerde ledd:

Barneverntjenesten *kan* engasjere sakkyndige. Den sakkyndiges rapport skal før den legges til grunn for vedtak om tiltak etter barnevernloven kapittel 4 være vurdert av Barnesakkyndig kommisjon, jf. § 2-5. Dette gjelder ikke for vedtak om tiltak i akuttsituasjoner, jf. §§ 4-6, 4-9 og 4-25. Den sakkyndiges rapport skal også være vurdert av kommisjonen før den legges til grunn for barneverntjenestens beslutning om å henlegge en sak. (uthevet her)

Ordlyden av «kan» tilsier at det ikke foreligger noen plikt for barnevernet til å engasjere sakkyndige. Hvorvidt en sakkyndig skal engasjeres må dermed avgjøres ut fra plikten til at saken skal opplyses forsvarlig og hva som er til det beste for barnet. Valg av sakkyndig skal

skje i samråd med den private part. Dersom partene ikke blir enige, skal statsforvalteren⁴⁰ utpeke sakkyndig.⁴¹ Det er imidlertid usikkert hvordan slik enighet oppnås i praksis, særlig ettersom den private part gjerne har begrenset kunnskap om hvilken sakkyndig som kan være gunstig for vedkommende å velge (se punkt 4.2.2).

Videre kan den private part selv engasjere en sakkyndig. Det vil i så fall være den private part som er oppdragsgiver og som dermed må utforme mandatet og betale for arbeidet. Refusjon av utgifter den private part har hatt for bruk av sakkyndige vil bare være aktuelt dersom den sakkyndiges arbeid har spilt en vesentlig rolle for sakens opplysning.⁴² Når den sakkyndige er partsengasjert, enten av barneverntjenesten eller privat part, er vedkommende å anse som sakkyndig vitne, jf. tvl. § 25-6 første ledd. Et sakkyndig vitne skiller seg fra et vanlig vitne eller en rettsoppnevnt sakkyndig.

Ved oppnevning av sakkyndige for fylkesnemnda eller domstolen, følger det av tvl. § 25-2 første ledd, jf. bvl. § 7-17 første ledd bokstav d, at retten «kan oppnevne sakkyndig etter begjæring fra en part eller av eget tiltak etter § 21-3 annet ledd når det er nødvendig for å få et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag». Av tvl. § 25-2 annet ledd følger det at retten kan oppnevne sakkyndige om det er «nødvendig for å sikre balansen mellom partene i bevisføringen» hvor en part fører sakkyndige vitner fordi saken kan få betydning for vedkommende utenfor den konkrete avgjørelsen.

3.2.2 Kompetansekrav

Det stilles ingen spesifikke formelle krav for å bli oppnevnt eller engasjert som sakkyndig i noen del av beslutningsprosessen i en barnevernssak.⁴³ Det er altså opp til oppdragsgiver å vurdere hvem som er egnet til dette. Likevel ligger det i den sakkyndiges rolle som barnefaglig ekspert å ha kompetanse og utdanning innenfor fagfeltet. I *Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernsaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen* er en sakkyndig definert som

---

⁴⁰ Fylkesmannen byttet navn til statsforvalteren fra 01.01.2021.

⁴¹ Barne- og likestillingsdepartementet, *Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernsaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen*, 03.08.2009, Q-1158 B (heretter Q-1158 B), s. 12.

⁴² NOU 2006: 9, s. 19.

⁴³ Ot.prp. nr. 68 (2007–2008), s. 11.

[...] en person som i kraft av utdanning, oppøvde ferdigheter eller erfaring forventes å ha kunnskap på et spesifikt fagområde ut over det som kan regnes som allmennkunnskap, og tilstrekkelig til at systemet, offisielt/rettslig, har tillit til den sakkyndiges faglig funderte mening om et forhold eller faktum innen sitt ekspertområde.⁴⁴

Selv om det ikke stilles formelle krav til hvem som kan engasjeres eller oppnevnes som sakkyndig, finnes det et toårig deltidsutdanningsprogram som spesialister innen barnepsykiatri eller psykologer med minst tre års erfaring med veiledet klinisk arbeid, hvorav minimum to av dem med barn, kan gjennomføre.⁴⁵ Dette bidrar til å sikre kvalitet på sakkyndigarbeidet ved at de fleste sakkyndige dermed innehar inngående og oppdatert kunnskap om sakkyndigarbeid i barnesaker. Utdanningsprogrammet tilbys av Norsk Psykologforening i samarbeid med Legeforeningen på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet. Det kreves 40 timer veiledning i løpet av utdanningsprogrammet, og selvstendig arbeid med fire sakkyndigsaker, to etter barnevernloven og to etter lov om barn og foreldre. Personer som har gjennomført opplæringsprogrammet for sakkyndige i barnesaker blir oppført i et register, den såkalte *Sakkyndiglisten*. Registeret er administrert av Psykologforeningen og sendes jevnlig ut til domstoler og forvaltning. Per i dag er cirka 220 personer registrert i Sakkyndiglisten.⁴⁶

3.2.3 Den sakkyndiges mandat, undersøkelser og rapport

Sakkyndige kan ha ulike typer oppgaver i barnevernssaker. For det første kan den sakkyndige engasjeres av en part eller oppnevnes av fylkesnemnda eller domstolen som barnefaglig ekspert. Fylkesnemnda kan også oppnevne en sakkyndig som skal bistå i samtalen mellom partene i en såkalt samtaleprosess. Det avgrenses mot nærmere behandling av samtaleprosess. Videre kan de samme fagpersonene som benyttes som sakkyndige fra tid til annen også ha oppdrag med å veilede personale i barneverntjenesten over kort eller lang tid, eller gi råd og faglig bistand til advokater og privatpersoner.⁴⁷ Det avgrenses også mot behandling av dette.

---

⁴⁴ Q-1158 B, s. 13.

⁴⁵ NOU 2006: 9, *Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernssaker*, s. 22.

⁴⁶ Norsk Psykologforening, *Sakkyndiglisten*, per 25.05.2021, <https://www.psykologforeningen.no/publikum/sakkyndiglisten>, lest 02.06.2021.

⁴⁷ NOU 2006: 9, *Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernssaker*, s. 20.

Den sakkyndige må arbeide innenfor rammene av et mandat som utarbeides av den engasjerende part. Mandatet utgjør rammene for den sakkyndiges arbeidsoppgaver, eksempelvis å vurdere barnet, barnets situasjon og foreldrenes omsorgsevne, og legger premisser for den sakkyndiges arbeidsprosess, råd og vurderinger.⁴⁸ Mandatet gir dessuten leserne av den sakkyndige rapporten bedre grunnlag for å vurdere arbeidet som er gjort.

Oppdragsgiver står fritt i utformingen av mandatet, men den sakkyndige må selv vurdere om det er dekkende og relevant for oppdraget. Det bør avholdes en avklaringssamtale mellom oppdragsgiver og den sakkyndige i forbindelse med utarbeidelsen av oppdraget. Særlig bør det rettes fokus «mot om mandatet synliggjør barnet i tilstrekkelig grad».⁴⁹ Sakkyndiges kvalitetssikring av mandatet ivaretar ikke bare hensynet til sakens parter, men også hensynet til barnet. Mandatet kan endres eller utvides dersom den sakkyndige ut fra en faglig vurdering mener at mandatet ikke er dekkende. Innholdet i oppdraget slik det fremgår av mandatet, og forståelsen og implikasjonene av utredningen, må klargjøres med den som undersøkes.⁵⁰

Ved oppnevning av sakkyndig for fylkesnemnda eller retten, følger det av tvl. § 25-4 første punktum at retten «fastsetter hva den sakkyndige skal utrede, og gir de nødvendige instruksjer». Videre kan retten pålegge partene å utarbeide forslag til mandat for de sakkyndige, jf. annet punktum. Retten vil vanligvis innhente partenes uttalelser og forslag til mandat før mandatet utformes og den endelige utformingen besluttet av saksforberedende dommer.⁵¹

Undersøkelsene vil vanligvis bestå av samtaler med foreldre og barn, observasjoner og eventuelt samtaler med andre relevante personer og bruk av utredningsinstrumenter (tester, inventorer og selvrapporteringsskjemaer). Den sakkyndige skal utforme en skriftlig rapport basert på utredningen hvor mandatets ulike punkter besvares. Det skal være direkte sammenheng mellom mandatet og omfanget av arbeidet og den sakkyndige rapporten, jf. prinsippet i bvl. § 4-3 annet ledd om at undersøkelsene ikke skal gjøres mer omfattende enn formålet tilsier. Det bør redegjøres tydelig for rapportens grunnlag, anvendte metoder, faglige vurderingstema som er vektlagt og partenes sentrale synspunkter. Det presiseres i de veiledende retningslinjene at den sakkyndige skal gi faglige, ikke moralske, perspektiver på

---

⁴⁸ Q-1158 B, s. 21.

⁴⁹ *Ibid.*, s. 21.

⁵⁰ *Ibid.*, s. 22-23.

⁵¹ *Ibid.*, s. 22.

spørsmålene som ønskes belyst og at den sakkyndige ikke skal foreta eller formulere en beslutning, men gi råd som beslutningstaker kan vurdere.⁵² At den sakkyndige ikke skal formulere en beslutning er viktig for å sikre at det er beslutningstaker, og ikke den sakkyndige, som avgjør saken, særlig ettersom den sakkyndiges vurderinger i mange saker blir tillagt vesentlig vekt.

En sakkyndig rapport kan anvendes som bevis i en sak for fylkesnemnda eller domstolen, jf. tvl. § 21-12 første ledd. Deler av rapporten vil kunne leses høyt hvor forhandlingene for nemnda og retten i utgangspunktet er muntlige, slik som under hovedforhandlingen etter tvl. § 9-14 første ledd. Den sakkyndige vil også kunne utdype vurderingene i rapporten gjennom muntlig forklaring for nemnda eller retten.

3.3 Hvem er det fagkyndige medlem?

Fagkyndige er, i likhet med sakkyndige, barnefaglige eksperter. Sakkyndige og fagkyndige må imidlertid ikke forveksles. Mens sakkyndige kan engasjeres som ekspert på ulike stadier i en sak, forbeholdes uttrykket fagkyndige til når det er tale om fagkyndige medlemmer i fylkesnemnda eller fagkyndige meddommere i retten. Denne begrepsbruken benyttes også i lovtekst og forarbeider.⁵³

Fylkesnemnda er, i likhet med domstolene, et uavhengig avgjørelsesorgan. Av bvl. § 7-2 første ledd følger det av hver fylkesnemnd skal bestå av et alminnelig medlemsutvalg, et utvalg av fagkyndige og en eller flere nemndsledere. Det er Barne- og familiedepartementet som oppnevner fagkyndige utvalg og alminnelige utvalg, og oppnevningen gjelder for en periode på fire år, jf. § 7-2 annet ledd. Videre fremgår det av bvl. § 7-5 første ledd at fylkesnemnda i den enkelte sak normalt skal bestå av nemndsleder, ett medlem fra det alminnelige utvalg og ett medlem fra det fagkyndige utvalg. Det stilles flere konkrete utdannings- og erfaringskrav for å bli oppnevnt som medlem av det fagkyndige utvalget. Ferdigutdannede psykologer må ha minst to års arbeidserfaring med barn, ungdom og familier, og leger må ha gjennomført minst treårig etterutdanning innenfor barne- og ungdomspsykiatri. For sosionomer og barnevernspedagoger kreves minimum åtte år med slik erfaring, alternativt fem år med slik erfaring supplert med tre års relevant videreutdanning.

---

⁵² Q-1158 B, s. 30-31.

⁵³ Se bl.a. tvisteloven, barnevernloven og NOU 2006: 9, s. 17.

Andre yrkesgrupper med spesiell kompetanse på området kan bli individuelt vurdert på grunnlag av utdanning og omfattende arbeidserfaring.⁵⁴ Undersøkelser fra 2014 og 2015 viste at 57 prosent av de fagkyndige medlemmene hadde psykologutdanning. Cirka 19 prosent var sosionomer, ti prosent barnevernspedagoger, to prosent psykiatere og åtte prosent hadde annen utdanning.⁵⁵

Arbeidsoppgaven til det fagkyndige medlemmet i fylkesnemnda i den enkelte sak går altså ut på å vurdere saken og treffe en beslutning sammen med de øvrige medlemmene (nemndsleder og alminnelig medlem), jf. bvl. § 7-19. Saksbehandlingsreglene for fylkesnemnda fremgår av barnevernloven kapittel 7.

3.4 Hvem er den fagkyndige meddommer?

En fagkyndig kan også inneha rolle som meddommer i tingretten og lagmannsretten. Det følger av dl. § 94 første ledd første punktum, jf. dl. § 85 tredje ledd: «Ved oppnevning av fagkyndige meddommere skal retten oppnevne personer som har særskilt kyndighet innenfor det saken gjelder, og som fyller vilkårene etter loven her for å være meddommer.»

Uttrykket «særskilt kyndighet» tilsier at vedkommende må ha omfattende teoretisk og erfaringsmessig kunnskap om det saken gjelder. I forarbeidene uttales det at det ikke er nødvendig at kyndigheten er basert på yrke eller utdanning, selv om den som regel vil ha det. Det vesentlige er at det foreligger «stor grad av sikkerhet for at vedkommende har de kvalifikasjonene saken krever».⁵⁶ Det vil dermed avhenge av sakens art hvilken kompetanse som er nødvendig.

I tillegg til å ha særskilt kyndighet, må den fagkyndige meddommer oppfylle kravene til meddommere, jf. dl. § 94 første ledd første punktum. Domstoloven §§ 70 flg. oppstiller krav til meddommere om blant annet norskferdigheter og statsborgerskap. Den øvre grensen på 70 år for å være meddommer etter dl. § 70 første ledd nr. 1, samt kravet om å være oppført i folkeregisteret i den aktuelle kommunen etter dl. § 70 første ledd nr. 4, gjelder imidlertid ikke for fagkyndige meddommere, jf. dl. § 94 første ledd annet punktum.

---

⁵⁴ NOU 2006: 9, s. 20.

⁵⁵ Oxford Research på oppdrag fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, *Organisering, effektivitet og rettsikkerhet – Evaluering av Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker*, juni 2014–mai 2015, s. 134

⁵⁶ Ot.prp. nr. 22 (2006–2007), s. 71.

I motsetning til kravet om at den fagkyndige for fylkesnemnda skal velges fra et fast utvalg, finnes det ikke noe slikt krav for valg av fagkyndig meddommer for domstolen. I tvl. § 36-4, som omhandler sammensetningen av tingretten, fremgår det utelukkende at en fagkyndig skal velges, og ikke noe om at den fagkyndige skal velges fra et utvalg. Bestemmelsens annet ledd om at «Kongen kan opprette ett eller flere utvalg av personer med fagkyndighet i saker som skal behandles etter dette kapitlet», stenger heller ikke for at en fagkyndig meddommer utenfor utvalgene velges.

De resterende kravene som gjelder for fagkyndige meddommere og fagkyndige nemndsmedlemmer, er sammenfallende. Det stilles krav om at de fagkyndige har fagkyndighet tilpasset den aktuelle saken, samt krav om at de fagkyndige ikke er inhabile, jf. henholdsvis tvl. § 9-12 tredje ledd og dl. §§ 106 til 108.

3.5 Barnesakkyndig kommisjon

Et annet element i sakkyndigordningen av betydning for de involvertes rettssikkerhet, er Barnesakkyndig kommisjon. Formålet med kommisjonen er at den skal fungere som en ekstra kvalitetssikringsmekanisme i sakkyndigordningen.⁵⁷ Barnesakkyndig kommisjon ble opprettet med virkning fra 1. januar 2010 og har hjemmel i bvl. § 2-5. Den skal vurdere alle sakkyndigrapporter i barnevernssaker, uavhengig av om de er innhentet av barneverntjenesten, fylkesnemnda, domstolen eller privat part. I 2020 mottok Barnesakkyndig kommisjon 660 sakkyndigrapporter.⁵⁸ Først etter at en rapport er gjennomgått av kommisjonen kan den danne grunnlag for tiltak etter barnevernloven kapittel 4, men rapporten skal også fremlegges for kommisjonen i tilfeller hvor den legges til grunn for å ikke iverksette tiltak.⁵⁹

Barnesakkyndig kommisjon består av 13 kommisjonsmedlemmer og en kommisjonsleder som alle innehar omfattende barnefaglig kompetanse.⁶⁰ Disse oppnevnes for en periode på inntil fire år av Barne- og likestillingsdepartementet, jf. forskrift om Barnesakkyndig kommisjon §

---

⁵⁷ NOU 2006: 9, s. 10.

⁵⁸ Barnesakkyndig kommisjon, *Årsrapport 2020*, 14.02.2021, tabell 3.1, s. 6.

⁵⁹ Statens sivilrettsforvaltning, *Barnesakkyndig kommisjon*, <https://www.sivilrett.no/barnesakkyndig-kommisjon.304200.no.html>, lest 09.04.2021.

⁶⁰ *Ibid.*

1.⁶¹ Kommisjonen skal også ha et sekretariat, jf. forskriften § 3. Sekretariatfunksjonen er lagt til Statens sivilrettsforvaltning.

Det følger av forskrift om Barnesakkyndig kommisjon § 2 annet ledd at kommisjonen skal benytte retningslinjer for sakkyndig arbeid som grunnlag for sin vurdering. Det følger av retningslinjene at minst to kommisjonsmedlemmer skal vurdere rapporten, og at lederen skal inkluderes hvis det foreligger tvil.⁶² At hver sak skal behandles av minst to medlemmer, følger også av § 4 i forskriften. Det fremgår videre av retningslinjene at disse utgjør grunnlaget for Barnesakkyndig kommisjons vurderinger av om rapportene er «av en slik kvalitet at bl.a. rettsikkerhet, faglighet, etiske betraktninger og kritisk anvendelser av metoder er ivarettat».⁶³

Oppdragsgiver og den sakkyndige skal underrettes om kommisjonens vurderinger, jf. bvl. § 2-5 annet ledd første punktum og forskrift om Barnesakkyndig kommisjon § 2 tredje ledd. Kommisjonens uttalelser skal vedlegges rapporten, jf. forskriften § 2 fjerde ledd. Beslutningstaker og den sakkyndige vil dermed gjøres kjent med forhold ved rapporten som bør tydeliggjøres eller presiseres gjennom den sakkyndiges muntlige forklaring, tilleggsuttalelse eller annet. Det følger av bvl. § 7-24 tredje ledd at sakkyndighetsbevis bare kan legges til grunn av retten dersom det har vært vurdert av Barnesakkyndig kommisjon, jf. bvl. § 2-5.

Kommisjonens bemerkninger kan også medføre at rapporten blir underkjent som bevis. Et eksempel på dette finnes i HR-2017-596-U. Her hadde Barnesakkyndig kommisjon bemerket at rapporten var preget av hastverk og hadde mangler, at den var lite etterprøvable og dårlig strukturert og at flere vurderinger manglet grunnlag i psykologfaglig argumentasjon. Videre påpekte kommisjonen at den sakkyndige ikke skal vurdere om barnevernlovens vilkår er oppfylt, hvilket vedkommende hadde gjort. Dette er rettens oppgave. Ankeutvalget uttalte at de omfattende kritiske merknadene til rapporten innebar at den måtte underkjennes som grunnlag for en rettsavgjørelse, jf. bvl. § 7-24 tredje ledd. Den sakkyndige rapporten utgjorde det helt vesentlige avgjørelsesgrunnlaget i lagmannsrettens dom. Ankeutvalget konkluderte med at saksbehandlingen dermed ikke tilfredstilte rettssikkerhetskravene som ordningen med sakkyndig utredning og Barnesakkyndig kommisjon har til formål å ivareta, og dommen ble

---

⁶¹ FOR-2009-09-24-1210 Forskrift om Barnesakkyndig kommisjon.

⁶² Q-1158 B, s. 34.

⁶³ *Ibid.*

opphevet, jf. tvl. § 30-3 annet ledd bokstav d. At merknadene var kjent for retten og partene, var ikke tilstrekkelig til å reparere de betydelige manglene ved rapporten.⁶⁴

Også i andre tilfeller, hvor manglene ikke er like betydelige som i nevnte sak, vil kommisjonens merknader være nyttige for å påpeke mindre åpenbare og rent faglige svakheter som en dommer mangler forutsetningene for å bemerke seg på eget initiativ. Kommisjonens merknader gir altså beslutningsorganet et grunnlag for å vurdere kvaliteten på rapporten og dermed hvor tungt den skal vektlegges. Barnesakkyndig kommisjon fungerer ut fra et slikt synspunkt som et viktig organ for kvalitetssikring av sakkyndigordningen.

Samtidig er det kritiske stemmer som hevder at ordningen med Barnesakkyndig kommisjon kan medføre at de sakkyndige rapportene gis et uforholdsmessig sterkt kvalitetsstempel, ettersom kommisjonen ikke har forutsetninger for å vurdere annet enn de skriftlige rapportene i seg selv.⁶⁵ Kommisjonens behandling vil imidlertid uansett bidra til kvalitetssikring og økt rettssikkerhet når den avdekker feil og mangler ved rapportene, selv om den ikke gir noen garanti for at *alle* svakheter oppdages.⁶⁶

3.6 Habilitetsregler

Når den sakkyndige engasjeres eller oppnevnes i en sak, eller det fagkyndige medlemmet eller den fagkyndige meddommer skal bidra til å treffe en beslutning, må vedkommende holde blikket åpent for habilitetsutfordringer. Uttrykket inhabilitet stammer fra det latinske *inhabilis*, som betyr upassende, ubekvem eller udugelig.⁶⁷ At en person er inhabil innebærer at vedkommende ikke kan treffe avgjørelse i saken, eller medvirke ved utredningen eller vurderingen av den, på grunn at sin tilknytning til saken eller personer som vil kunne bli berørt av beslutningen som skal treffes.⁶⁸

Som presentert i kapittel 2, følger det av Grl. § 95 første ledd første punktum og EMK art. 6 nr. 1 første punktum at saken skal avgjøres av en «upartisk domstol» (se nærmere punkt 4.5).

---

⁶⁴ HR-2017-596-U, særlig avsnitt 19 og 35-37.

⁶⁵ Erik Rudi, Advokatbladet, *Psykolog: – Et kvalitetsstempel uten nødvendig faglig standard*, 14.06.2018, <https://www.advokatbladet.no/barnesakkyndig-kommisjon-barnevern-foreldretvister/psykolog--et-kvalitetsstempel-uten-nodvendig-faglig-standard/113875>, lest 25.05.2021.

⁶⁶ Augusti, Bernt og Melinder (2017), s. 288–289.

⁶⁷ Jon Gisle og Jørgen Vangsnes, *Jusleksikon*, elektronisk utgave via Ordnett Pluss, Gyldendal Norsk Forlag 2021, søkeord «inhabilitet», lest 13.04.2021.

⁶⁸ Jan Fridthjof Bernt, *inhabilitet*, Store norske leksikon på snl.no, <https://snl.no/inhabilitet>, lest 13.04.2021.

Dette er videre konkretisert i lovgivningen gjennom reglene om habilitet. Habilitet er en elementær forutsetning for all forvaltningsvirksomhet. Den som fatter forvaltningsvedtak skal være uhildet og upartisk, og vurderingene skal baseres på et strengt saklig grunnlag.⁶⁹

Reglene om habilitet har sammenheng med det grunnleggende prinsippet om at det ikke må tas utenforliggende hensyn.

Hvilke habilitetsregler den barnefaglige ekspert er underlagt avhenger av hvilken rolle vedkommende har. Som redegjort for ovenfor, kan en barnefaglig ekspert inneha rolle som engasjert/oppnevnt sakkyndig (som del av beslutningsgrunnlaget) eller fagkyndig medlem/meddommer (som del av nemndas/rettens sammensetning). Videre vil habilitetsreglene for sakkyndighet som del av beslutningsgrunnlaget variere ut fra om den sakkyndige har oppdrag for barneverntjenesten, fylkesnemnda, domstolen eller den private part.

Formålene bak de ulike habilitetsbestemmelsene er imidlertid de samme. Det uttrykkes i forarbeidene til forvaltningsloven at habilitetsreglene skal sikre at avgjørelsene som tas er korrekte, ivareta tilliten til beslutningstakerne og motvirke at det skapes tvil om deres nøytralitet.⁷⁰ Habilitetsreglene i domstolloven bygger på de samme hensynene. Skoghøy uttrykker at det er tre hovedformål bak habilitetsreglene for dommere. De skal sørge for at dommeren ikke er påvirket av utenforliggende hensyn, ivareta tillit til rettspleien og sikre at dommeren slipper å fatte beslutninger når vedkommende selv ikke anser seg som nøytral.⁷¹ Barnevernet er avhengig av en generell tillit i befolkningen. Uten denne tilliten vil det være vanskeligere å få til et godt samarbeid mellom barneverntjenesten og familiene. Videre vil tillit til prosessen, herunder at beslutningstakere og utredere er habile, bidra til at partene i større grad slår seg til ro med utfallet av saken. Dersom prosessen oppfattes som urettferdig og lite betryggende, vil sakene kunne tas unødige opp igjen i rettssystemet. Dette kan ha negative følger, særlig av hensyn til barnets behov for stabilitet, men også for barnevernets og domstolenes ressursforbruk.

---

⁶⁹ Bernt og Rasmussen (2010) s. 47.

⁷⁰ Ot.prp. nr. 50 (2008–2009) s. 7.

⁷¹ Skoghøy (2009) s. 324–325.

3.6.1 Habilitetskrav til sakkyndige engasjert av barneverntjenesten

Barnevernloven kapittel 6 inneholder saksbehandlingsregler som barneverntjenesten må følge. I lovens § 6-1 første ledd uttrykkes det at «[f]orvaltningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i denne loven». Etersom barnevernloven ikke inneholder egne habilitetsregler, kommer habilitetsreglene i forvaltningsloven kapittel II til anvendelse, jf. bvl. § 6-1 første ledd.

Habilitetskravene til ansatte i barneverntjenesten følger av fvl. § 6. Det fremgår av fvl. § 10 første punktum at «[f]oruten for offentlige tjenestemenn gjelder bestemmelsene i kapitlet her tilsvarende for enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan».

Barneverntjenesten er klart et «organ for [...] kommune», jf. fvl. § 1, slik at den sakkyndige er engasjert av «et forvaltningsorgan», jf. § 10. Formuleringen «å utføre arbeid eller tjeneste» sier lite om hvor mye vedkommende må være involvert for å omfattes. Ordlyden i seg selv er vidtrekkende, og ettersom formålet med habilitetsreglene er å hindre upartiskhet, bør ikke lovteksten tolkes for snevert ved å sette en høy terskel for hvilke former for arbeid eller involvering som favnes. Den sakkyndige bidrar med sin ekspertkompetanse til å utrede saken, sette fokus på relevante problemstillinger og komme med råd, slik at barneverntjenesten kan treffe forsvarlige beslutninger som ivaretar hensynet til barnets beste. Slikt arbeid faller dermed innunder en naturlig forståelse av ordlyden. I den eldre lovteksten var «offentlig oppnevnt sakkyndig» eksplisitt nevnt. Selv om bare sakkyndige som var *offentlig oppnevnt* ble angitt, ble lovteksten tolket utvidende til å omfatte alle sakkyndige, også de som mer uformelt ga råd og bistand.⁷² Den nye lovteksten var ikke ment å innebære noen realitetsendring.⁷³ Samme forståelse må dermed legges til grunn ved tolkning av någjeldende lovtekst. Dette innebærer at alle sakkyndige engasjert av barneverntjenesten «utfører tjeneste [...] for et forvaltningsorgan». Sakkyndige engasjert av barneverntjenesten omfattes av habilitetsreglene i forvaltningsloven kapittel II, jf. fvl. § 10.

Forvaltningsloven § 6 første ledd lister opp ulike tilknytningsforhold i bokstav a-e som automatisk fører til inhabilitet uten noen form for skjønnsmessig vurdering. Første ledd regulerer tilknytningsforholdet mellom den offentlige tjenestemann, i vårt tilfelle den engasjerte sakkyndige, og partene, saken eller andre involverte. Det avgrenses mot en

---

⁷² Woxholth (2011) s. 215.

⁷³ Ot.prp. nr. 75 (1993–1994) s. 58.

nærmere behandling av fvl. § 6 første ledd, ettersom det har formodningen mot seg at slike tilknytningsforhold er aktuelle ved bruk av barnefaglige sakkyndige.

Forvaltningsloven § 6 annet ledd åpner for en mer skjønnsmessig vurdering av om den sakkyndige er inhabil. Her fremgår det at vedkommende er inhabil når «andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet». Ordlyden tilsier at det må foretas en konkret vurdering i den enkelte sak. Bestemmelsen har til hensikt å omfatte koblinger som ikke dekkes av første ledd som kan svekke tilliten til at vedkommende evner å opptre nøytralt. Ordlyden av «særegne forhold» tilsier en nokså høy terskel. Det må foreligge forhold som skiller seg fra flertallet av andre tilfeller. Sivilombudsmannen har uttalt at det er tilstrekkelig at forholdet er ulikt fra hva tilfellet er for svært mange eller de fleste i samme situasjon.⁷⁴ Formuleringen «egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet» viser til en objektiv vurdering av om de «særegne forhold» har potensiale til å svekke tilliten til tjenestemannen. Det må altså ikke kunne bevises at den sakkyndige faktisk kommer til å opptre partisk, men det må ut fra en objektiv vurdering foreligge omstendigheter som utad svekker personens evne til å handle upartisk, jf. blant annet Rt. 1996 s. 64 A s. 69.

Det følger videre av fvl. § 6 annet ledd at det i vurderingen «blant annet skal legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til» og «om ugildhetsinnsigelse er reist av en part». Listen er ikke uttømmende, jf. formuleringen «blant annet».

Den sakkyndige skal i utgangspunktet selv avgjøre om hun eller han er habil, uavhengig av om det er fremsatt inhabilitetsinnsigelse, jf. fvl. § 8 første ledd, jf. § 10. Formuleringen om at tjenestemannen «avgjør selv om han er ugild» må ikke forstås som at habilitetsvurderingen ikke kan overprøves av overordnede eller domstolene.⁷⁵ Poenget med bestemmelsen er at plikten til å reagere primært ligger på den sakkyndige selv.

---

⁷⁴ Sivilombudsmannens årsmelding 1998, *Kommunestyremedlems habilitet ved behandling av sak i kommunestyre*, sak nr. 9 s. 63.

⁷⁵ Bernt og Rasmussen (2010) s. 225.

3.6.2 Habilitetskrav til fagkyndige medlemmer/meddommere og oppnevnte sakkyndige for fylkesnemnda/retten

Domstoloven regulerer tingrettene, lagmannsrettene og Høyesteretts virksomhet, jf. dl. § 1. Ettersom en fagkyndig meddommer utvilsomt er en del av domstolvirksomheten, gjelder habilitetsreglene i domstoloven kapittel 6 for fagkyndige meddommere.

Det fremgår av tvisteloven § 25-3 tredje ledd første punktum at en person ikke skal oppnevnes som sakkyndig dersom vedkommende «ville ha vært inhabil som dommer i saken». Dette innebærer at habilitetsreglene i domstoloven kapittel 6 også kommer til anvendelse for sakkyndige oppnevnt for domstolen. Av annet punktum følger det at det ikke utelukker oppnevning at vedkommende har vært sakkyndig i lavere instans.

Også fagkyndige medlemmer i fylkesnemnda vil omfattes av domstoloven kapittel 6, jf. bvl. § 7-6 første ledd. Barnevernloven § 7-6 unnlater imidlertid å nevne om domstoloven kapittel 6 også gjelder for sakkyndige oppnevnt for fylkesnemnda. Med utgangspunkt i bvl. § 6-1 første ledd, som fastslår at forvaltningsloven som hovedregel gjelder for barnevernet, kunne man tenke seg at det dermed måtte være forvaltningslovens habilitetsregler som gjør seg gjeldende. Dette kan imidlertid ikke være tilfellet. Det uttrykkes nemlig i barnevernlovens forarbeider at saksbehandlingen i fylkesnemndene skal baseres på tvistelovens prinsipper for saksbehandling.⁷⁶ System- og harmoniseringshensyn taler også for en slik forståelse, ettersom saksbehandlingen i barnevernssaker for fylkesnemnda er svært lik saksbehandlingen i de alminnelige domstolene. Både forarbeidsuttalelsene og harmoniseringsbetraktninger taler dermed for at det er tvisteloven, herunder tvistelovens henvisning til domstoloven i tvl. § 25-3 tredje ledd første punktum, som gjelder for både rettsoppnevnte og nemndsoppnevnte sakkyndige.

Dette innebærer altså at det er domstolovens habilitetsregler som gjelder for både fagkyndige medlemmer/meddommere i fylkesnemnda/retten og sakkyndige oppnevnt for fylkesnemnda/retten.

Domstolovens habilitetsregler finnes i lovens kapittel 6. Det er særlig §§ 106, 107 og 108 som er relevante for bruk av sakkyndige og fagkyndige i barnevernssaker. I likhet med fvl. §

---

⁷⁶ Ot.prp. nr. 76 (2005–2006) s. 31.

6 første ledd, lister dl. § 106 opp ulike absolutte inhabilitetsgrunner uten rom for skjønnsmessige vurderinger. Videre fastslår dl. § 107 første ledd at den som er dommer ikke kan være sakkyndig i saken. Dette innebærer altså at en barnefaglig ekspert som opptrer som fagkyndig medlem/meddommer ikke kan være oppnevnt sakkyndig «i saken». En naturlig språklig forståelse av «i saken» tilsier den aktuelle tvisten mellom de to konkrete partene. Dette innebærer at det er den samme «saken» selv om den behandles i en ny instans. En slik forståelse medfører altså at en barnefaglig ekspert som har opptrådt som fagkyndig medlem/meddommer heller ikke kan oppnevnes som sakkyndig når saken senere behandles i ny instans. Høyesterett har tolket bestemmelsen utvidende til å også stenge for at en oppnevnt sakkyndig senere kan opptre som fagkyndig medlem/meddommer i samme sak, jf. Rt. 1976 s. 594 A.

I motsetning til dommere, kan imidlertid en person som har vært sakkyndig i lavere instans, oppnevnes som sakkyndig i samme sak i høyere instans, jf. tvl. § 25-3 tredje ledd annet punktum. En dommer, herunder fagkyndig medlem/meddommer, ville i en slik situasjon vært inhabil etter dl. § 106 nr. 8.

I likhet med fvl. § 6 annet ledd, inneholder domstolloven en mer skjønnspregget habilitetsregel i § 108. Etter dl. § 108 første punktum kan ikke en person være dommer, herunder fagkyndig medlem/meddommer, dersom det foreligger «andre særegne omstendigheter» som er «skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet». Ordlyden av «andre særegne omstendigheter» tilsier forhold som ikke omfattes av §§ 106 og 107 og som vanligvis ikke foreligger. Formuleringen «skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet» tilsier at det avgjørende er om forholdene/omstendighetene er egnet til å svekke tilliten, ikke om de faktisk gjør det. Denne forståelsen følger også av forarbeidene.⁷⁷

Videre følger det av dl. § 108 annet punktum at det skal vektlegges i habilitetsvurderingen om en part har krevd at dommeren viker sete på grunnlag av de særegne omstendighetene. Dette må kun forstås som at en inhabilitetsinnsigelse inngår som et moment i vurderingen, og ikke som at spørsmålet om habilitet avgjøres basert på partenes oppfatning alene.⁷⁸ I så fall ville bestemmelsen enkelt kunne misbrukes ved at partene kunne kvittet seg med en uønsket dommer. Habilitetsreglene har som et grunnleggende formål å sikre allmennhetens tillit til

---

⁷⁷ NOU 1995: 23, s. 16.

⁷⁸ Bernt (2011) s. 311.

domstolene, hvilket taler for at en habilitetsvurdering må tas basert på en mer helhetlig og objektiv vurdering hvor partenes mening ikke i seg selv kan være avgjørende. Dette følger også av eksempelvis HR-2001-1527-A. At lovgiver har valgt å eksplisitt nevne inhabilitetsinnsigelse som vurderingsmoment i lovteksten, taler imidlertid for å tillegge momentet en del betydning. Det finnes også flere eksempler på at en inhabilitetsinnsigelse har blitt tillagt avgjørende vekt, jf. Rt. 1994 s. 1281 A og Rt. 2008 s. 1451 S.

3.6.3 Habilitetskrav til sakkyndige engasjert av privatperson

Som tidligere nevnt kan sakkyndige også engasjeres av privat part. Den sakkyndige vil da vanligvis føres som vitne for retten, jf. tvl. § 25-6. Sakkyndige engasjert av privat part er ikke noen som «utfører tjeneste [...] for et forvaltningsorgan» etter fvl. § 10. I motsetning til hva tilfellet er for sakkyndige engasjert av barneverntjenesten, vil habilitetsreglene i forvaltningsloven kapittel II altså ikke komme til anvendelse. Domstollovens habilitetsregler gjør seg heller ikke gjeldende. Det foreligger derfor ingen habilitetsregler som regulerer bruken av sakkyndige engasjert av privatperson.

4 Bruk av sakkyndige og fagkyndige i lys av EMK artikkel 6 nr. 1

4.1 Generelt

Oppgaven har hittil behandlet EMK art. 6 nr. 1 generelt, og deretter redegjort for hvordan praksisen med bruk av barnefaglig ekspertise fungerer i barnevernssaker. Det er dermed på tide å analysere denne praksisen i lys av den rettslige konteksten, nemlig EMK art. 6 nr. 1. Som nevnt i kapittel 2, kan det utledes fire overordnede krav fra bestemmelsen: 1. rettergangen skal være rettferdig (kravet om «fair [...] hearing»), 2. saken skal avgjøres innen rimelig tid, 3. rettergangen skal være offentlig og 4. saken skal avgjøres av en uavhengig og upartisk domstol. Samtlige krav vil behandles, med unntak av uavhengighetskravet som ikke anses som relevant for problemstillingen.

4.2 Kravet om rettferdig rettergang («fair [...] hearing»)

Som det følger av kapittel 2, er uttrykket «fair [...] hearing» vidt, og EMD har innfortolket en rekke elementer i dette kravet. I tillegg til disse enkeltelementene, innebærer vilkåret at det må foretas en helhetlig bedømmelse av sakens «fairness».⁷⁹ Når det kommer til sakkyndighet i barnevernssaker, er særlig kontradiksjonsprinsippet og likestillingskravet sentralt. Domstolenes plikt til å begrunne sine avgjørelser og kravet om at retten foretar en forsvarlig undersøkelse av partenes anførsler, argumenter og bevis, er også aktuelt.

4.2.1 Retten til kontradiksjon

Spørsmålet er for det første om bruken av barnefaglige ekspertise i barnevernssaker ivaretar retten til kontradiksjon. Kontradiksjonsprinsippet innebærer at partene får anledning til å gjøre seg kjent med motpartens anførsler og bevis, imøtegå disse, samt føre bevis som kan tale for deres sak. Sakkyndige bevis kan være sakkyndige rapporter, vitner og forklaringer.

---

⁷⁹ Barberà, *Messegué og Jabardo mot Spania*, [P] 1988, no. 10590/83; Aall (2018) s. 460.

Retten til kontradiksjon i barnevernssaker står sterkere ved behandling for domstol og fylkesnemnd enn på undersøkelsesstadiet, ettersom det er fylkesnemnda og domstolen, med unntak av i akutt situasjoner, som beslutter tvangsinngrep. Likevel vil retten til kontradiksjon også ha betydning i utredningsfasen, ettersom det er viktig at den private part får komme med sine synspunkter underveis for at den sakkyndige rapporten skal gi et mest mulig helhetlig bilde av situasjonen. Ved bruk av sakkyndige rapporter vil privat part få et inntrykk av hva rapporten vil komme til å inneholde ved at oppdraget, slik det kommer frem av mandatet, klargjøres med den som undersøkes. Innsynsretten i den sakkyndige rapporten er imidlertid begrenset mens saken er på undersøkelsesstadiet. Når saken er til behandling hos barneverntjenesten, følger innsynsretten av reglene i fvl. §§ 18 flg. Utgangspunktet etter § 18 er at partene har rett til innsyn, men det følger et unntak av § 18 b for dokumenter innhentet utenfra som er ment til forvaltningsorganets egen saksforberedelse. Det gjøres også unntak for andre personers helseforhold eller andre særlige forhold som ikke er av vesentlig betydning for den som krever innsyn, jf. § 19 annet ledd. Privat part har imidlertid uansett rett til å gjøre seg kjent med de deler av dokumentet som inneholder faktiske opplysninger eller sammendrag eller annen bearbeidelse av faktum som kan være av betydning for sakens utfall og som ikke er tilgjengelig for parten på andre måter, jf. § 18 c. Også i de tilfeller forvaltningsloven åpner for å nekte privat part innsyn, skal forvaltningen vurdere helt eller delvis innsyn, jf. fvl. § 18 annet ledd. Det følger av bestemmelsens annet punktum at innsyn bør gis dersom hensynet til parten veier tyngre enn behovet for unntak. Unntakene fra innsynsretten på undersøkelsesstadiet synes godt begrunnet ut fra hensynet til konfidensialitet, og reglene i §§ 18 annet ledd og 18 c sørger for å avhjelpe eventuelle negative virkninger begrensningene i innsynsretten kan ha for privat part, slik at retten til kontradiksjon ivaretas.

Dersom saken behandles i fylkesnemnda eller for retten, vil den private part ha full innsynsrett i samtlige dokumenter som er fremlagt, herunder den sakkyndige rapport, jf. bvl. § 7-4 og tvl. § 14-1. Dette henger godt sammen med at det er på dette stadiet tvangsvedtak normalt fattes, slik at kontradiksjonsprinsippet står ekstra sterkt. Partene kan gjennom prosedyre og spørsmål anvende og imøtegå den sakkyndige rapporten.

Også ved bruk av forklaring fra sakkyndig vitne eller oppnevnt sakkyndig som bevis, vil partene kunne imøtegå forklaringen. Den sakkyndiges forklaring føres muntlig og direkte for nemnda eller retten, jf. tvl. §§ 25-5 annet ledd og 25-6, jf. § 24-9 annet ledd. Partene gis altså

mulighet til å gjøre seg kjent med motpartens anførsler og bevis, samt anledning til å imøtegå disse.

Den private part har også anledning til å føre partsengasjert sakkyndig som vitne, se punkt 3.2.1. Denne muligheten vil likevel kunne begrenses, jf. tvl. §§ 21-7 og 21-8. Blant annet kan retten til å føre et sakkyndig vitne avskjæres eller begrenses dersom det «ikke er egnet til å styrke avgjørelsesgrunnlaget nevneverdig», jf. tvl. § 21-7 annet ledd bokstav b.

Begrensningene i tvl. §§ 21-7 og 21-8 ivaretar effektivitets- og ressurs hensyn. Det er dermed klart at kontradiksjonsprinsippets krav om at partene må kunne føre egne bevis som styrker deres sak er oppfylt på systemnivå ved bruk av sakkyndige i barnevernssaker. Bruken av sakkyndige er altså overordnet sett i tråd med kontradiksjonsprinsippet etter EMK art. 6 nr. 1 første punktum.

Selv om retten til kontradiksjon ivaretas på et overordnet systemnivå, må fylkesnemnda og retten i hver enkelt sak sørge for at kontradiksjonsprinsippet reelt sett gjennomføres i praksis. Det finnes eksempler fra sakene mot norsk barnevern i EMD på at EMD ser ut til å vektlegge at manglende sakkyndighet i beslutningsgrunnlaget medførte at retten til kontradiksjon ikke ble tilfredsstillende ivaretatt. Selv om dommene omhandler EMK art. 8 om retten til privatliv, ser EMD ut til å vektlegge alminnelige rettssikkerhetsgarantier som følger av EMK art. 6, herunder kontradiksjon.⁸⁰

I *Strand Lobben mot Norge* påpeker EMD at unnlattelsen av å få inn en ny sakkyndig utredning av mors omsorgsevne, til tross for endringer i familiesituasjonen, medførte at beslutningsprosessen som førte til avgjørelsen om å opprettholde omsorgsovertakelsen ikke foregikk på en måte som innebar at mors synspunkter og interesser ble tatt i betraktning. EMD uttaler videre: «It is thus not satisfied that the said procedure was accompanied by safeguards that were commensurate with the gravity of the interference and the seriousness of the interests at stake».⁸¹

Også i *A.S. mot Norge* vektlegger EMD at manglende sakkyndighet medførte et svakt beslutningsgrunnlag og lite tilfredsstillende ivaretagelse av retten til kontradiksjon. Det uttales at «the City Court provided limited grounds for its findings», og at «the applicant herself had had few possibilities to present any weighty evidence» når retten ikke tillot å la en uavhengig

---

⁸⁰ HR-2020-661-S, avsnitt 162.

⁸¹ *Strand Lobben mot Norge*, *op. cit.*, avsnitt 225.

sakkyndig eller mors privatengasjerte sakkyndig observere kontakten mellom henne og barnet.⁸²

Disse dommene illustrerer altså at bruken av sakkyndige kan spille en sentral rolle i å ivareta retten til kontradiksjon i den enkelte sak, og at manglende sakkyndighet kan medføre at beslutningsgrunnlaget ikke anses som tilfredsstillende. I *Strand Lobben mot Norge* uttaler imidlertid EMD:

It would be going too far to say that domestic courts are always required to involve a psychological expert on the issue of awarding contact to a parent not having custody, but this issue depends on the specific circumstances of each case, having due regard to the age and maturity of the child concerned.⁸³

Bruk av sakkyndige er altså et viktig element for å sikre kontradiksjonsprinsippet i den enkelte barnevernssak, men slik bruk er ikke et absolutt krav for å ivareta retten til kontradiksjon etter EMK art. 6 nr. 1 første punktum.

4.2.2 Likestillingskravet

Et annet sentralt element i kravet til «fair [...] hearing» er at partene skal være likestilte i hele prosessen. Dette innebærer eksempelvis at de må ha samme anledning til å avhøre sakkyndige vitner og at engasjerte sakkyndige fremstår nøytrale. Dersom den sakkyndige ikke opptrer nøytralt, tilsier hensynet til likestilling at den andre part får oppnevnt en alternativ sakkyndig.⁸⁴ Spørsmålet er om dagens ordning med bruk av sakkyndige i barnevernssaker er i tråd med likestillingskravet etter EMK art. 6 nr. 1 første punktum.

Det finnes flere EMD-dommer som behandler bruken av sakkyndige tilknyttet likestillingskravet. I både *Bönisch mot Østerrike*⁸⁵ og *Stoimenov mot Makedonia*⁸⁶ hadde de sakkyndige skrevet rapportene som ga grunnlag for straffeforfølgelse mot de siktede, slik at de reelt var å anse som vitner mot dem. EMD konkluderte med at det var en krenkelse at de siktede ikke hadde fått oppnevnt egne sakkyndige. Det følger imidlertid av *Brandstetter mot*

---

⁸² *A.S. mot Norge*, *op. cit.*, avsnitt 69.

⁸³ *Strand Lobben mot Norge*, *op. cit.*, avsnitt 213.

⁸⁴ Aall (2018) s. 462.

⁸⁵ *Bönisch mot Østerrike* [J] 1985, no. 8658/79.

⁸⁶ *Stoimenov mot Makedonia* [J] 2007, no. 17995/02.

Østerrike at det ikke er i strid med likestillingskravet at den sakkyndige er ansatt ved samme institusjon som har anmeldt forholdet.⁸⁷

Ved bruk av sakkyndige i barnevernssaker, kan det stilles spørsmål ved om likestillingshensynet ivaretas når de sakkyndige engasjeres av barneverntjenesten, som også er part i saken. Habilitetsreglene har som formål å sørge for at sakkyndige og fagkyndige opptrer nøytralt og upartisk, se nærmere punkt 3.6. Disse reglene setter klare krav til sakkyndige og fagkyndiges habilitet. Likevel kan det stilles spørsmål ved om reglene i stor nok grad sørger for å ivareta likestillingshensynet.

Det har fra flere hold blitt stilt kritiske spørsmål til om sakkyndige engasjert av barneverntjenesten reelt sett er nøytrale og objektive, ettersom det er barneverntjenesten selv som hovedsakelig står for utvelgelsen av, samt utbetaler godtgjørelse til, den engasjerte sakkyndige som skal opptre som nøytral utreder i saken.⁸⁸ Sakkyndig psykolog Sverre Asmervik har uttalt i media at han har erfart at sakkyndige som konkluderer i samsvar med barnevernets forventninger oftere blir engasjert på nytt.⁸⁹ Også advokat og spesialist i barnerett, Thea W. Totland, har uttalt at hun har hørt sakkyndige fortelle at de ikke har råd til å være uenig med barnevernet fordi de da risikerer å ikke få fremtidige oppdrag.⁹⁰

Uttalelsene er imidlertid bare uttrykk for individuelle, subjektive erfaringer, slik at man bør være svært tilbakeholden med å trekke generelle konklusjoner basert på disse. Utsagnene kan likevel tyde på at det er behov for diskusjon og åpenhet rundt fremgangsmåten ved barneverntjenestens bruk av sakkyndige. Mange psykologer og andre barnefaglige eksperter får store deler av sine inntekter fra sakkyndigoppdrag.⁹¹ Oppdragene er godt betalte, det er barneverntjenesten selv som velger hvilke sakkyndige som skal benyttes og de sakkyndige jobber ut fra et mandat utformet av barneverntjenesten. Hvorvidt de sakkyndiges nøytralitet dermed er reell, slik at partene i barnevernssaker i praksis er fullstendig likestilte, kan altså diskuteres.

---

⁸⁷ *Brandstetter mot Østerrike* [J] 1991, no. 11170/84, 12876/87 og 13468/87.

⁸⁸ Q-1158 B, s. 15; Barne- og familiedepartementet, *Høringsnotat om endringer i barnevernloven – Regulering av bruk av sakkyndige i barnevernssaker*, 30.06.2020, s. 4 og 9.

⁸⁹ Leni Aurora Brækhus, ABC nyheter, 30.06.2015, – *Noen sakkyndige sier de ikke har råd til å være uenig med barnevernet*, <http://www.abcnyheter.no/nyheter/norge/2015/06/30/194408491/noen-sakkyndige-sier-de-ikke-har-rad-til-vaere-uenig-med-barnevernet>, lest 04.05.2021.

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ Leila Feratovic, Utrop, *Kritiserer barnevernets bruk av sakkyndige*, 17.02.2016, <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/29814>, lest 04.05.2021.

Barneverntjenestens ansatte har en uavhengighets-, nøytralitets- og lydighetsplikt.⁹² Dette innebærer at de ansatte i barneverntjenesten skal legge sine faglige kunnskaper og sitt faglige skjønn til grunn. Videre har ikke ansatte i barneverntjenesten andre hensikter enn å ta beslutninger som er til barnets beste i den enkelte sak, slik at de i utgangspunktet ikke har en sterk formening om hvilke konklusjoner eller råd den sakkyndige bør komme med. Det er i barneverntjenestens interesse at den sakkyndige gjør faglig gode vurderinger som er til barnets beste, uavhengig av konklusjoner. Den sakkyndige skal dessuten ikke ta eller formulere en endelig beslutning, for eksempel knyttet til om saken skal tas til fylkesnemnda, men gi råd som beslutningstaker kan vurdere.⁹³ Den sakkyndiges rapport skal altså bare utgjøre et moment i vurderingen. Dette tilsier at hvilke konklusjoner den sakkyndige lander på ikke skal ha annen betydning enn som et av flere vurderingsmomenter som beslutningstaker må ta i betraktning, hvilket taler for at den sakkyndiges konklusjoner i seg selv ikke vil ha konsekvenser for vedkommendes muligheter til å engasjeres på nytt i fremtiden.

Likevel er det naturlig å tenke at den sakkyndige rapporten i praksis ofte vil få vesentlig betydning for barneverntjenestens avgjørelse, ettersom det gjerne er tale om et faglig grundig arbeid utført av en ekspert med solid kompetanse og erfaring. Selv om den sakkyndige som hovedregel vil ha stor faglig integritet nettopp som følge av høy kompetanse, er det altså ikke utenkelig at den sakkyndige kan oppleve et visst press på å konkludere i samsvar med barneverntjenestens synspunkter for å øke sannsynligheten for fremtidige oppdrag.

Videre vil det uavhengig av om det at den sakkyndige engasjeres og betales av barneverntjenesten faktisk medfører at den sakkyndige handler annerledes, kunne bidra til å svekke tilliten til den sakkyndiges nøytralitet utad ved at det fremstår som at den sakkyndige jobber for barneverntjenesten. Dette kan føre til at den private parts tillit til den sakkyndige svekkes og samarbeidet vanskeliggjøres.

Dette kan imidlertid avhjelpes noe ved at den private part skal gis mulighet til å delta i valget av sakkyndig, se punkt 3.2.1. På den annen side er det usikkert i hvilken grad den private part har tilstrekkelig kunnskap til å sette seg inn i hvilken sakkyndig som kan være gunstig å

---

⁹² Kommunal- og moderniseringsdepartementet, *Etiske retningslinjer for statstjenesten*, (revidert juni 2017, oppdatert 17.10.2017), punkt 2 og 5.

⁹³ Q-1158 B, s. 31.

benytte. Barneverntjenesten har på sin side erfaring med bruk av sakkyndige og kan dermed velge en sakkyndig som har sett ut til å vurdere saker i favør barneverntjenesten tidligere.

Videre har privat part anledning til å engasjere egen sakkyndig, men dette forutsetter at vedkommende selv betaler for arbeidet. Også fylkesnemnda og domstolen, som nøytrale avgjørelsesorganer, kan oppnevne nye sakkyndige ved nemnds- eller domstolsbehandling. Nemnda/domstolen får da en ytterligere sakkyndig vurdering uten noen form for tilknytning til barnevernet, hvilket kan avhjelpe eventuell tvil om den engasjerte sakkyndiges nøytralitet på undersøkelsesstadiet.

Det kan imidlertid anses som noe problematisk at det er kommunal barneverntjeneste som står for godtgjørelsen når fylkesnemnda oppnevner sakkyndige i en sak for nemnda etter tvl. § 25-2 første ledd, jf. bvl. § 7-17 første ledd bokstav d, jf. bvl. § 9-1 første ledd tredje punktum. Dette kan bidra til at det fremstår som at den sakkyndige har bindinger til barneverntjenesten. Likevel er ikke dette i seg selv nok til å fastslå brudd på likestillingskravet, ettersom det er fylkesnemnda, og ikke barneverntjenesten, som står for valget av sakkyndige i disse tilfellene.

Videre hender det at samme sakkyndig som utreder saken for barneverntjenesten og avgir forklaring for nemnda, senere blir oppnevnt som sakkyndig for domstolen. Oppnevnte sakkyndiges habilitet skal vurderes på samme måte som dommeres habilitet, med unntak av at det i motsetning til for dommere ikke utelukker oppnevning at vedkommende har vært sakkyndig i lavere instans, jf. tvl. § 25-3 tredje ledd (se punkt 3.6.2). At domstolloven regulerer den oppnevnte sakkyndiges habilitet, innebærer at det ikke kan foreligge omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten til den sakkyndiges upartiskhet, jf. dl. § 108. Dersom den oppnevnte sakkyndige er habil etter disse reglene, vil likestillingshensynet være ivaretatt fordi habilitetsreglene innebærer at den sakkyndige må fremstå nøytral. Forutsatt habilitet, er dette altså ikke problematisk når det kommer til likestilling (se nærmere om habilitetsspørsmål i punkt 4.5).

Etter dette legges det til grunn at ordningen med bruk av barnefaglig ekspertise er i tråd med likestillingskravet i EMK art. 6 nr. 1 første punktum. Dette begrunnes med at barneverntjenesten skal være uavhengig og nøytral og ta avgjørelser basert på barnets beste, at den sakkyndige ikke skal ta en beslutning, men komme med faglige synspunkter som beslutningstaker kan vurdere, at den private part skal delta i valget av sakkyndig, samt at fylkesnemnda og domstolen og den private part selv kan oppnevne nye sakkyndige. Likevel

er det aktuelt å drøfte om det ut fra likestillingshensyn bør gjøres endringer for å minimere de nevnte svakhetene ved dagens ordning.

En endring som kunne fremhevet den sakkyndiges nøytralitet utad i større grad, samt fjernet risikoen for at barneverntjenesten velger sakkyndige som har sett ut til å konkludere i tråd med barneverntjenestens synspunkter, er at et nøytralt organ, for eksempel fylkesnemnda, Barnesakkyndig kommisjon eller statsforvalteren, oppnevner sakkyndige i alle tilfeller hvor barneverntjenesten ser behov for bruk av sakkyndige på undersøkelsesstadiet. Allerede i dag er ordningen at statsforvalteren utpeker sakkyndig dersom privat part og barneverntjenesten ikke blir enige om valget.⁹⁴ Ved en slik løsning kan det samtidig være aktuelt å endre hvem som står for godtgjørelsen av sakkyndige som engasjeres/oppnevnes til et nøytralt organ uten partsforhold i sakene for å understreke utad at de sakkyndige er partsuavhengige. For eksempel kunne betalingsbyrden blitt flyttet til staten. Ulempen med en slik endring kan muligens være at det ville være økonomisk belastende for staten, særlig ettersom barneverntjenesten trolig i større grad enn i dag ville benyttet seg av sakkyndige med en slik ordning.

Uansett hvorvidt ansvaret for å engasjere sakkyndige i utredningsfasen flyttes fra barneverntjenesten til et nøytralt organ, kan en mulig endring av hensyn til nøytralitet og legitimitet være å flytte godtgjørelsesansvaret for sakkyndige oppnevnt av fylkesnemnda fra den kommunale barneverntjenesten til staten. Når domstolene oppnevner sakkyndige, er det staten som står for godtgjørelsen. Likhetsbetraktninger taler for at fylkesnemnda bør ha samme praksis som domstolene på dette punktet.⁹⁵ I forslaget til ny barnevernslov har departementet foreslått denne endringen, slik at denne løsningen sannsynligvis vil innføres med den nye barnevernsloven.⁹⁶

4.3 Avgjørelse innen rimelig tid

Det følger av EMK art. 6 nr. 1 første punktum at både sivile saker og straffesaker skal avgjøres «within a reasonable time» (se kapittel 2). Spørsmålet er om ordningen med bruk av sakkyndige i barnevernssaker ivaretar retten til avgjørelse innen rimelig tid. Som nevnt i

---

⁹⁴ Q-1158 B, s. 12.

⁹⁵ NOU 2016: 16, s. 119.

⁹⁶ Prop. 133 L (2020–2021) s. 450–452.

kapittel 2, vil fristen for hva som regnes som rimelig tid i sivile saker normalt løpe fra stevning foreligger, i barnevernssaker ved begjæring om tiltak etter bvl. § 7-10, slik at det er oppnevning av sakkyndige for nemnd/domstol som er aktuelt å behandle.

Når fylkesnemnda eller domstolen oppnevner sakkyndige, vil dette gjerne medføre forlenget saksbehandlingstid. Også kvalitetssikring av sakkyndigrapportene i Barnesakkyndig kommisjon innebærer at prosessen strekkes noe ut i tid. Dette må imidlertid avveies mot formålet med å oppnevne sakkyndige, nemlig at den sakkyndige innehar ekspertkompetanse som er nødvendig for å etablere et forsvarlig beslutningsgrunnlag i kompliserte barnevernssaker, jf. punkt 4.2.3. Denne avveiningen følger av tvl. § 25-2 første ledd, jf. § 21-3 annet ledd, hvor det fremgår at oppnevning av sakkyndig må være «nødvendig for å få et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag», jf. tvl. § 25-2 første ledd, jf. § 21-3 annet ledd.

Oppnevning av sakkyndig kan altså bare skje dersom det er nødvendig for sakens opplysning, hvilket tilsier at kravet til avgjørelse innen rimelig tid ved oppnevning av sakkyndige er ivaretatt gjennom lovverket. Oppnevning av sakkyndig kan eksempelvis anses som unødvendig dersom saken blir betryggende opplyst gjennom føring av sakkyndige vitner.⁹⁷ Denne vurdering er opp til retten å foreta, og her må det også tas hensyn til likestillingskravet. Dersom det ikke foreligger et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag i saken, vil avgjørelsen i ytterste konsekvens kunne oppheves etter tvl. § 30-3 annet ledd bokstav c og d. En opphevelse ville ført til betydelig lengre saksbehandlingstid.

Videre skal også Barnesakkyndig kommisjon bidra til å sikre et forsvarlig beslutningsgrunnlag ved å kvalitetssikre den sakkyndige rapporten. Illustrerende for Barnesakkyndig kommisjons kvalitetssikrende arbeid er HR-2017-596-U, som ble behandlet i punkt 3.5. Kommisjonens kvalitetssikrende arbeid bidrar til at det treffes materielt riktige beslutninger, og ivaretar dermed hensynet til barnets beste. Den nokså beskjedne ekstra tiden dette arbeidet innebærer, som regel rundt en uke,⁹⁸ veier dermed normalt mindre enn Barnesakkyndig kommisjons arbeid for å sikre et forsvarlig beslutningsgrunnlag.

At sakkyndigordningens bidrag til å sikre et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag ofte vil veie tyngre enn den ekstra tiden en sakkyndig utredning innebærer, illustreres av LH-2020-98502. Her hadde tingretten oppnevnt en sakkyndig, og barnets foreldre anket kjennelsen med

---

⁹⁷ Se bl.a. HR-2020-1384-F, HR-2017-1999-F og HR-2011-2006-F.

⁹⁸ Q-1158 B, s. 34; Barnesakkyndig kommisjon, *Årsrapport 2020*, 14.02.2021, tabell 3.4, s. 9.

anførsel om at oppnevningen ville medføre forsinkelse av saken. Lagmannsretten konkluderte med at oppnevning av sakkyndig ville medføre liten forsinkelse sett opp mot hensynet til at saken ble betryggende opplyst.

Etter dette foreligger det altså ikke holdepunkter for at dagens ordning med oppnevning av sakkyndige for nemnd og domstol, eller bruken av Barnesakkyndig kommisjon, strider med retten til avgjørelse innen rimelig tid etter EMK art. 6 nr. 1 første punktum på et systemnivå. Annerledes kan det selvsagt stille seg dersom retten foretar feilaktige vurderinger etter tvl. § 25-2 første ledd, jf. § 21-3 annet ledd som medfører at saksbehandlingen strekkes ut i tid i konkrete enkeltsaker.

4.4 Unntatt fra offentlighet – en svakhet for sakkyndigordningen?

Et annet krav som følger av EMK art. 6 nr. 1 første punktum er at rettergangen skal være offentlig («public hearing»). Det følger imidlertid av art. 6 nr. 1 annet punktum:

Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interests of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice.

Dersom saken behandles for lukkede dører, må domstolen begrunne konkret hvilket unntaksalternativ som gjør seg gjeldende. Enkelte sakstyper er likevel så sensitive at nasjonal rett må kunne operere med en presumsjon for lukking.⁹⁹ I *B og P mot Storbritannia*, som gjaldt en tvist mellom familiemedlemmer om barnefordeling, uttalte EMD at slike saker er «prime examples of cases where the exclusion of the press and public may be justified in order to protect the privacy of the child and the parties».¹⁰⁰ Man kan imidlertid ikke uten videre legge til grunn at de samme hensyn gjør seg gjeldende i en barnevernssak, hvor *individet står mot staten*.¹⁰¹ I *Moser mot Østerrike* uttalte EMD at unntak fra offentligheten i

---

⁹⁹ Aall (2018) s. 471.

¹⁰⁰ *B og P mot Storbritannia* [J] 2001, no. 36337/97 og 35974/97.

¹⁰¹ Aall (2018) s. 472.

slike saker «must be subject to careful examination» og konkluderte med brudd på retten til offentlig rettergang.¹⁰² Behovet for unntak fra offentlighet må altså vurderes konkret i den enkelte barnevernssak. Hensynet til den private part, og ikke minst hensynet til barnets beste, tilsier imidlertid at barnevernssaker ofte unntas offentlighet.

En offentlig rettergang vil normalt være i partenes interesse, ettersom det innebærer at allmennheten kan føre en viss kontroll med rettspleien. Et eksempel på dette er hvordan medias dekning av de sakkyndige i Breiviksaken sin konklusjon om at Breivik var utilregnelig bidro til at det ble oppnevnt nye sakkyndige til å vurdere tilregnelighetsspørsmålet.¹⁰³ I saker som unntas offentligheten, vil ikke pressen og allmennheten kunne bidra til å føre denne type kontroll med det sakkyndige arbeidet. Spørsmålet er dermed om det finnes tilfredsstillende mekanismer som avhjelper ulempene som unntak fra offentligheten kan innebære ved bruk av sakkyndige.

En dommer vil normalt ikke ha de nødvendige forutsetninger for å vurdere kvaliteten på det sakkyndige arbeidet annet enn å overprøve hvilke faktiske omstendigheter som er lagt til grunn i rapporten. Det eksisterer imidlertid flere mekanismer som skal føre kontroll med sakkyndiges arbeid. For det første er nemnd og domstol satt med fagkyndige medlemmer/meddommere i barnevernssaker. De fagkyndige innehar ekspertkompetanse innenfor barnevernsfeltet, og har dermed kompetanse til å vurdere den sakkyndiges arbeid. I tillegg fører som nevnt Barnesakkyndig kommisjon kontroll med de aller fleste sakkyndige rapportene, se punkt 3.5. Noen rapporter vil imidlertid ikke være gjenstand for kontroll av kommisjonen dersom de har «et så begrenset mandat og omfang at de ikke vil kunne utgjøre et selvstendig bidrag til det faglige avgjørelsesgrunnlaget i saken».¹⁰⁴ I slike tilfeller vil rapporten imidlertid utgjøre en så beskjeden del av bevisgrunnlaget at den fagkyndige i nemnda eller retten alene vil ha kapasitet til å vurdere rapportens kvalitet. Den fagkyndige vil også kunne stille spørsmål til både sakkyndige vitner og oppnevnte sakkyndige under den muntlige forklaringen for nemnda/retten og på den måten bidra til ytterligere kontroll med den sakkyndiges arbeid.

---

¹⁰² *Moser mot Østerrike* [J] 2006, no. 12643/02, avsnitt 89–98.

¹⁰³ TV 2, *Ekspert kritiske til grunnlaget for Breivik-diagnose*, 05.12.2011, <https://www.tv2.no/a/3652687>, lest 15.05.2021.

¹⁰⁴ Barnesakkyndig kommisjon, *Informasjonsskriv nr. 3*, 01.09.2017, s. 2.

Det er etter dette klart at det eksisterer tilstrekkelige kontrollmekanismer som kvalitetssikrer det sakkyndige arbeidet i barnevernssaker som unntas offentlighet.

4.5 Upartisk domstol

Videre følger det av EMK art. 6 nr. 1 første punktum at avgjørelsen skal treffes av en «impartial tribunal established by law», se kapittel 2. Spørsmålet er om dagens sakkyndigordning oppfyller dette kravet.

Som vi har sett i punkt 3.6, er habilitetsreglene generelt strenge, også for fagkyndige nemndsmedlemmer/meddommere. Som nevnt i punkt 3.6.2 og 4.2.2, gjelder habilitetsreglene i domstolloven også oppnevnte sakkyndige, slik at habiliteten til oppnevnte sakkyndige, som ikke er å anse som dommere, også vil behandles i denne delen av oppgaven. Reglene skal sørge for at de fagkyndige og de oppnevnte sakkyndige er upartiske. Det finnes altså lovbestemmelser som klart setter en skranke for fagkyndige og oppnevnte sakkyndiges habilitet. Dersom det etter en konkret helhetsvurdering foreligger omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten den fagkyndiges upartiskhet, må vedkommende vike sete, jf. dl. § 108. Dagens sakkyndigordning oppfyller dermed kravet til en upartisk domstol etter EMK art. 6 nr. 1 første punktum på et overordnet systemnivå.

Likevel må det påpekes at habilitetsreglene er generelt utformet uten å konkret regulere bruken av sakkyndige og fagkyndige i barnevernssaker mer spesifikt. Utenom bestemmelsen i dl. § 107 første ledd om at et fagkyndig medlem eller en fagkyndig meddommer ikke kan være oppnevnt sakkyndig i saken, finnes det ingen lovbestemmelser som oppstiller et absolutt forbud mot at barnefaglige eksperter i barnevernssaker kombinerer roller som eksempelvis sakkyndig engasjert av barneverntjenesten og rettsoppnevnt sakkyndig i samme sak, eller sakkyndig utreder og fagkyndig meddommer i ulike saker. Dette innebærer altså at vurderingen av om en sakkyndig eller fagkyndig er inhabil på grunn av rollekombineringer beror på en skjønnsmessig helhetsvurdering etter dl. § 108 eller fvl. § 6 annet ledd.

I dokumentaren *Skjulte bånd* fremkommer det at over halvparten av de barnefaglige ekspertene tok oppdrag både som engasjert sakkyndig for barneverntjenesten og fagkyndig nemndsmedlem/meddommer.¹⁰⁵ I tillegg er det nokså vanlig at sakkyndige som har tatt

---

¹⁰⁵ NRK Brennpunkt, *op. cit.*, fra 16:50.

oppdrag for barneverntjenesten senere oppnevnes som sakkyndige for fylkesnemnda eller retten. Spørsmålet i denne sammenheng er om det burde innføres nærmere regulering som stenger for at den barnefaglige ekspert kan kombinere visse roller.

Det finnes eksempler i rettspraksis på at det har blitt fremmet inhabilitetsinnsigelse mot en sakkyndig eller fagkyndig på grunn av tidligere rolle som barnefaglig ekspert, enten som sakkyndig i samme sak på et tidligere stadium, eller som sakkyndig for barneverntjenesten i andre saker. Dersom retten i mange saker konkluderer med at vedkommende var inhabil på grunn av slike rollekombineringer, kan det tale for at det er hensiktsmessig med en absolutt skranke mot kombineringsproblematikken inngående.

Dommen i Rt. 2006 s. 1308 A er en av svært få høyesterettsavgjørelser som behandler rollekombineringsproblematikken inngående. Høyesteretts uttalelser i dommen er derfor av stor betydning for hvordan lignende situasjoner bør løses i fremtidige saker. Spørsmålet i saken var om en sakkyndig psykolog som hadde utredet saken for barneverntjenesten og avgitt forklaring for fylkesnemnda, var inhabil som oppnevnt sakkyndig for tingretten og lagmannsretten etter dl. § 108. Høyesterett uttaler i avsnitt 40: «Habilitetsspørsmålet ved oppnevning av en sakkyndig for domstolene i barnevernsaker, der den aktuelle person har hatt oppdrag for kommunen i samme sak, vil kunne stille seg forskjellig, alt etter de faktiske omstendigheter».

Det uttales videre at det har betydning på hvilken måte og på hvilket stadium den sakkyndige har vært involvert i saken. I denne sammenheng påpekes det at dersom kontakten med barneverntjenesten er langvarig, hyppig eller nær, vil vedkommende vanligvis være inhabil. Høyesterett vurderer så i avsnitt 41 omfanget av psykologens arbeid for barnevernet, og konkluderer med at vedkommende ikke var inhabil. Det vektlegges at samarbeidet mellom psykologen og barnevernet ikke var verken langvarig eller omfattende. Førstvoterende uttaler videre at det «[...] har foreligget et bredt bevismateriale knyttet til opplevelser og vurderinger fra tiden forut for og etter bekymringsmeldingene fra de skolene jentene gikk på.» Dette utsagnet indikerer at det er av betydning hvor stor del av bevismateriale den sakkyndiges bidrag utgjør. Dersom den sakkyndiges utredning og vitneutsagn er svært avgjørende, kan det senke terskelen for inhabilitet.

Dommen gir altså klart uttrykk for at vurderingen av barnefaglige eksperters habilitet må avgjøres basert på en skjønnsmessig helhetsvurdering, hvor særlig på hvilken måte og hvilket

stadium den sakkyndige var involvert, samt hvor betydelig del av bevismaterialet den sakkyndiges bidrag utgjør, står sentralt.

LG-2015-157811 viderefører prinsippene fra Rt. 2006 s. 1308 A. Her ble det vektlagt at den sakkyndige hadde fungert som barneverntjenestens rådgiver over tid, og vedkommende ble ansett inhabil i tråd med uttalelsen i høyesterettsdommen.

Også lagmannsrettsavgjørelser som har omhandlet oppnevnte sakkyndige som har hatt sakkyndigoppdrag for barneverntjenesten i *andre* saker, har vektlagt vurderingsmomentene fra Rt. 2006 s. 1308 A. Her har også nærhet i tid mellom oppdragene for barneverntjenesten og den aktuelle saken, samt hvorvidt det er tale om oppdrag for barneverntjenesten i samme kommune og samme bydel, blitt vektlagt, jf. henholdsvis LG-2015-9924 og LH-2014-119548, jf. HR-2001-1100 kjm.utv. Videre følger det av LB-2021-49559 at dersom den sakkyndige ble engasjert etter innspill fra den private part, kan ikke den sakkyndiges tidligere oppdrag for kommunen utgjøre et moment med særlig vekt etter dl. § 108.

Også i en sak om kombineringsrolle som engasjert sakkyndig for barneverntjenesten og fagkyndig meddommer i *ulike* saker, LH-2009-30904, ble det vist til Rt. 2006 s. 1308 A. Lagmannsretten kom her til at psykologen ikke var inhabil som fagkyndig meddommer fordi omfanget av arbeidet som engasjert sakkyndig var begrenset til ett oppdrag for kommunen. De samme vurderingsmomentene som i høyesterettsdommen, særlig arbeidets omfang, ble altså vektlagt. Også HR-2001-1100 kjm.utv. gjaldt kombineringsrolle som fagkyndig og sakkyndig. Her var spørsmålet om en fagkyndig meddommer var inhabil fordi vedkommende tidligere hadde hatt jevnlig oppdrag som sakkyndig for barneverntjenesten i samme kommune. At oppdragene hadde vært for barneverntjenesten i en annen bydel, samt manglende nærhet i tid, medførte at vedkommende ble ansett som habil.

Høyesterettskjennelsen HR-2016-891-U omhandlet også inhabilitet ved kombineringsrolle som sakkyndig og fagkyndig meddommer. Denne saken gjaldt imidlertid ikke barnevern, men sluttoppgjør for veientreprise mellom en entreprenør og Statens vegvesen. Her hadde den fagkyndige meddommeren samtidig arbeidet som sakkyndig ekspert i en verserende tvist mot Statens vegvesen for andre entreprenører. Ankeutvalget kom til at dette var egnet til å skape tvil om hans upartiskhet og at han derfor måtte vike sete, jf. dl. § 108. Det uttales at den objektive siden av habilitetsvurderingen har fått økt vekt i rettspraksis de senere årene.

Konklusjonen baserte seg utelukkende på objektive forhold – at tilliten til beslutningen ville kunne svekkes basert på hvordan forholdet tok seg ut fra utsiden.

Spørsmålet er om argumentasjonen og konklusjonen fra denne høyesterettskjennelsen kan overføres til barnevernrettens område, hvilket i så fall innebærer at en fagkyndig meddommer er inhabil dersom vedkommende samtidig er engasjert som sakkyndig av den samme barneverntjenesten i andre saker.¹⁰⁶

For det første er det tale om den samme habilitetsvurderingen etter dl. § 108 både i høyesterettskjennelsen og i barnevernssakene. Vurderingen skal i begge tilfeller ta utgangspunkt i en objektiv tilnærming – hvordan forholdet ser ut utad. En fagkyndig meddommer som innehar en sakkyndigrolle for en av partene i en annen sak, vil, uavhengig av rettsområde, måtte vurderes basert på den samme objektive måten. Dette taler for at argumentasjonen og konklusjonen i høyesterettskjennelsen i stor grad har overføringsverdi til barnevernrettens område.

På den annen side var den sakkyndige i kjennelsen sakkyndig på vegne av kommersielle entreprenører. Det var heller ikke entreprenørene, men motparten – Statens vegvesen – som var part i begge sakene. Den sakkyndige skulle altså tale entreprenørenes sak, i disfavør av Statens vegvesen. Sakkyndige utredere i barnevernssaker skal ikke tale barnevernets sak i disfavør av foreldrene, men gi en nøytral vurdering som ekspert ut fra hensynet til barnets beste. Barneverntjenesten, som engasjerer den sakkyndige, har ikke andre interesser i saken enn å handle ut fra barnevernets samfunnsoppdrag, nemlig å sikre barn og unges krav på forsvarlig omsorg. Dette taler for at rollekombineringen som sakkyndig engasjert av barneverntjenesten og fagkyndig meddommer ikke i like stor grad er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet som det tilfellet var for den fagkyndige meddommeren i entreprisesaken. Denne forskjellen mellom rollekombineringen i høyesterettskjennelsen og rollekombineringene i barnevernssaker trekker i retning av at overføringsverdien kjennelsen har for barnevernssaker er noe svekket.

Likevel kan det stilles spørsmål ved om sakkyndige engasjert av barnevernet reelt sett er nøytrale og upartiske, se nærmere punkt 4.2.2. Dersom synspunktene som drøftes i punkt 4.2.2 reelt sett innebærer at sakkyndige engasjert av barneverntjenesten oppfattes som

---

¹⁰⁶ Olav Sylte, *Inhabil fordi hadde vitnet mot staten*, 01.05.2016, <https://advokatsylte.no/artikkel/5/rett-og-urett/451/inhabil-fordi-hadde-vitnet-mot-staten>, lest 31.05.2021.

partiske utad, vil dette kunne innebære en slags «følgefeil» for habilitetsvurderingen etter dl. § 108 hvor en barnefaglig ekspert har opptrådd som både engasjert sakkyndig for barneverntjenesten og fagkyndig nemndsmedlem/meddommer. Dette innebærer i så tilfelle at høyesterettskjennelsen fra 2016 har noe mer overføringsverdi enn dersom en sakkyndig engasjert av barneverntjenesten oppfattes som utelukkende nøytral og upartisk. Likevel vil synspunktet om at den barnefaglige eksperten skal tale barnets sak, og ikke en kommersiell aktør som kan tjene økonomisk på å vinne saken, innebære at kjennelsen trolig ikke har total overføringsverdi. I stedet vil en naturlig løsning være at kjennelsen i utgangspunktet taler i favør inhabilitet ved slike rollekombinerings også i barnevernssaker, men at saken må vurderes mer konkret ut fra den spesifikke sakkyndiges forhold til barneverntjenesten, eksempelvis antall oppdrag, involveringens omfang og økonomisk avhengighetsforhold. En slik løsning innebærer at kjennelsen ikke kan tas til inntekt som argument for å innføre en absolutt skranke mot kombinerings av rollen som sakkyndig utreder og fagkyndig nemndsmedlem/meddommer i barnevernssaker, men at den mest hensiktsmessige løsningen er at situasjonen også i fremtidige saker bør vurderes konkret etter dl. § 108.

I arbeidet med denne oppgaven, har det ikke blitt funnet nyere publisert rettspraksis som knytter HR-2016-891-U opp mot barnevernssaker. Det gjenstår derfor å se om fremtidige saker vil gjøre en slik kobling. At det foreløpig ikke har skjedd kan ha sammenheng med at det er avgjort få publiserte dommer som omhandler problematikken. En mulig årsak til det lave antallet rettsavgjørelser kan være at habilitetsproblematikken knyttet til barnefaglige eksperter er beskjedent. Eventuelt kan forklaringen være at problemet med rollekombinerings er ukjent for den private part. Det sistnevnte påpekes i *Skjulte bånd*. Det finnes ikke noen offentlig oversikt over barnefaglige eksperters kombinerings av roller i barnevernssaker. Hans Petter Graver uttaler i dokumentaren at opplysninger som dem Brennpunkt samlet inn bør bli offentlige for å heve tilliten til prosessen.¹⁰⁷ Dersom slike opplysninger blir systematisert og offentliggjort, kan det tenkes at antallet saker som omhandler problematikken vil øke.

Dersom det forutsettes at årsaken til det lave antallet rettsavgjørelser skyldes mangel på informasjon om problemet, og ikke at problemet ikke eksisterer, er spørsmålet fremdeles om slike rollekombinerings burde være forbudt. Willy-Tore Mørch uttaler i *Skjulte bånd* at det bare burde være mulig å inneha én av rollene over en viss tidsperiode for å sikre tilstrekkelig

---

¹⁰⁷ NRK Brennpunkt, *op. cit.*, fra 40:15.

nøytralitet og tillit til beslutningene.¹⁰⁸ Tillit til prosessen i barnevernssaker er essensielt for at barnevernet skal kunne utføre sitt samfunnsoppdrag på en effektiv måte. Denne tilliten er også viktig for å unngå at de samme sakene tas unødige opp igjen i rettssystemet, ettersom dette både er lite kostnadseffektivt og ikke minst vil kunne ha negativ innvirkning på barnet dersom saken strekkes ut i tid.

På den annen side er tilgangen til barnefaglig ekspertise begrenset. Barnefaglig ekspertise er rett og slett en mangelvare i et lite land som Norge.¹⁰⁹ Et absolutt forbud mot visse rollekombinerings vil dermed kunne medføre at barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolene får det vanskelig med å finne eksperter med tilstrekkelig kompetanse. Dette kan igjen medføre forlenget saksbehandlingstid, hvilket vil kunne påføre negative belastninger på barnet som må leve i en usikker situasjon over lengre tid. Dette vil klart gå imot hensynet til barnets beste, jf. Grl. § 104 annet ledd og Barnekonvensjonen art. 3 nr. 1.

Et annet relevant argument er at sakkyndige bør gis en viss tillit til å kunne avgjøre rollene selv, ettersom det også kan være positive sider med å kombinere rollene. Psykolog og meddommer Bodil Solheim uttaler i *Skjulte bånd* at det er klare fordeler med å inneha både rollen som engasjert sakkyndig og fagkyndig meddommer ved at man kan få et bedre innblikk i vurderingene som gjøres på ulike trinn av saksbehandlingen.¹¹⁰ Dersom man bare arbeider som meddommer, vil det muligens kunne skape en distanse til de faktiske sidene av sakene som vurderingene omhandler.

Basert på det noe begrensede rettskildetilfanget, er konklusjonen at det ikke har sterke nok grunner for seg å innføre en absolutt skranke mot å kombinere visse roller som barnefaglig ekspert i barnevernssaker slik systemet er i dag. Rettspraksis som omhandler problematikken illustrerer at de aktuelle situasjonene bør vurderes konkret ut fra en skjønnsmessig helhetsvurdering, jf. dl. § 108. Det er store forskjeller i faktum i sakene, hvilket igjen fører til ulike konklusjoner. Når det i tillegg til de varierende konklusjonene er et reelt problem at barnefaglig ekspertise i barnevernssaker er en mangelvare, virker det lite hensiktsmessig å innføre et absolutt forbud mot slike rollekombinerings. Det vil i ytterste konsekvens kunne ha alvorlige følger for barna dersom mangel på kompetanse forlenger saksbehandlingstiden.

---

¹⁰⁸ NRK Brennpunkt, *op. cit.*, fra 16:09.

¹⁰⁹ NRK Brennpunkt, *op. cit.*, fra 42:47.

¹¹⁰ NRK Brennpunkt, *op. cit.*, fra 20:18.

I stedet vil en mer hensiktsmessig løsning kunne være å innføre et absolutt krav til at de barnefaglige ekspertene må komme med egenerklæringer før de påtar seg barnevernsoppdrag. Dette vil bidra til gjennomsiktighet og økt tillit til prosessen. Synspunkter knyttet til den sakkyndiges upartiskhet medførte allerede i 2014 at Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet utarbeidet *Veiledende retningslinjer: Bruk av egenerklæring ved engasjering eller oppnevning av sakkyndige i barnevernssaker*. En egenerklæring skal gi oversikt over den sakkyndiges tidligere oppdrag for barneverntjenesten og om tidligere oppdrag som fagkyndig nemndsmedlem/meddommer de siste to år. I tillegg vedlegges den sakkyndiges CV. Formålet med egenerklæringen er å bidra til at oppdragsgiver lettere finner sakkyndige med tilstrekkelig kompetanse, samt å bidra til den sakkyndiges nøytralitet og styrke åpenheten rundt sakkyndigarbeidet. Retningslinjene er imidlertid veiledende og dermed ikke bindende verken for oppdragsgiver eller oppdragstaker. Dette innebærer at det avhenger av praksisen på det enkelte barnevernskontor hvorvidt oppfordringene følges. I hvor stort omfang slike egenerklæringer benyttes i praksis er usikkert, ettersom det ikke finnes noen oversikt over dette.

I proposisjon til Stortinget om forslag til ny barnevernslov, er det imidlertid foreslått å innføre en bestemmelse om at departementet kan gi forskrift om krav til sakkyndiges egenerklæringer.¹¹¹ Det uttales at formelle krav til egenerklæringen vil bevisstgjøre den sakkyndige selv og bidra til økt tillit til sakkyndigarbeidet.¹¹² Å innføre et forskriftsfestet krav om bruk av egenerklæring vil bidra til åpenhet og bevisstgjøring om eventuelle rollekombinerings. Selv om en slik ordning vil kunne ha enkelte ulemper, blant annet at det vil medføre noe merarbeid for de sakkyndige å utarbeide skriftlig egenerklæring til hvert enkelt oppdrag, samt at det ikke føres kontroll med om informasjonen som oppgis er korrekt, vil dette kunne øke tilliten til og kvaliteten på det sakkyndige arbeidet.

---

¹¹¹ Prop. 133 L (2020–2021) s. 21, 398 og 404.

¹¹² Barne- og familiedepartementet, *Høringsnotat om endringer i barnevernloven – Regulering av bruk av sakkyndige i barnevernssaker*, op. cit., s. 10.

5 Konklusjon og avsluttende betraktninger

Konklusjonen er at måten sakkyndige og fagkyndige benyttes på i barnevernssaker er i tråd med kravene som følger av EMK art. 6 nr. 1 på et systemnivå. Det finnes likevel rom for enkelte justeringer av ordningen slik at praksisen blir enda mer tro mot prinsippene som EMK-reglene gir uttrykk for, slik jeg har gjennomgått ovenfor i kapittel 4. Særlig kan innføring av et formelt krav til egenerklæring for sakkyndige som påtar seg barnevernsoppdrag, som foreslått i forslaget til ny barnevernslov¹¹³ (se punkt 4.5), sikre kravet til upartiskhet ytterligere i den enkelte sak. Videre kan en mulig justering for å sikre at partene er likestilte i hele prosessen være å la et nøytralt organ, i stedet for barneverntjenesten, oppnevne sakkyndige på undersøkelsesstadiet, og samtidig flytte betalingsbyrden for bruk av engasjerte sakkyndige fra kommunal barneverntjeneste til et nøytralt, statlig organ (se punkt 4.2.2). Å flytte godtgjørelsesansvaret for sakkyndige oppnevnt av fylkesnemnda fra barneverntjenesten til staten, som foreslått i forslaget til ny barnevernslov, vil også bidra til økt partsuavhengighet og legitimitet utad (se punkt 4.2.2).¹¹⁴ Barnevernsfeltet er et rettsområde i stadig utvikling. Blant annet har den nye barnevernsloven som er planlagt å tre i kraft i 2023, til formål å styrke barn og foreldres rettssikkerhet.¹¹⁵ I forslaget til ny lov behandles også sakkyndigordningen.¹¹⁶ Utviklingen med bruk av sakkyndige og fagkyndige i barnevernssaker vil derfor fortsette, og det gjenstår å se om ordningen blir ytterligere forbedret i tråd med våre menneskerettslige rettssikkerhetsgarantier i fremtiden.

---

¹¹³ Prop. 133 L (2020–2021) s. 404.

¹¹⁴ *Ibid.*, s. 452.

¹¹⁵ Barne- og familiedepartementet, Styrker rettssikkerheten for barn og foreldre, 09.04.2021, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-barnevernslov/id2843407/>, lest 30.05.2021.

¹¹⁶ Prop. 133 L (2020–2021) s. 397–407, 443 og 450–452.

Kilderegister

Konvensjoner, lover og forskrifter

Lov 17. mai 1814, Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven)

Lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven)

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4. november 1950. (Den europeiske menneskerettskonvensjon – EMK).

International Covenant on Civil and Political rights av 16. desember 1966 (ikrafttrådt 23. mars 1976). (Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter – SP).

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova)

Convention on the Rights of the Child av 20. november 1989 (ikrafttrådt 2. september 1990). (FNs konvensjon om barnets rettigheter – Barnekonvensjonen)

Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven)

Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

FOR-2009-09-24-1210 Forskrift om Barnesakkyndig kommisjon

Lovforarbeider

NOU 1995: 23 Barnefaglige sakkyndighetsoppgaver – Rolleutforming og kvalitetssikring

Ot.prp. nr. 76 (2005–2006) Om lov om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven mv. (saksbehandlingsregler for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker mv.)

NOU 2006: 9 Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker

Ot.prp. nr. 22 (2006–2007) Om lov om endringer i domstolloven mv. (valg og uttaking av lekdommere)

Ot.prp. nr. 68 (2007–2008) Om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv. (barnesakkyndig kommisjon)

Ot.prp. nr. 50 (2008–2009) Om lov om endringer i forvaltningsloven (habilitet for styremedlemmer mv. i offentlig heleide selskaper)

NOU 2016: 16 Ny barnevernslov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse

Prop. 133 L (2020–2021) Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven

Andre offentlige dokumenter

Sivilombudsmannens årsmelding 1998, *Kommunestyremedlems habilitet ved behandling av sak i kommunestyre*, sak nr. 9.

Barne- og likestillingsdepartementet, *Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernsaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen*, 03.08.2009, Q-1158 B.
Kortform: Q-1158 B.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, *Veiledende retningslinjer: Bruk av egenerklæring ved engasjering eller oppnevning av sakkyndige i barnevernssaker*, 03.07.2014.

Oxford Research på oppdrag fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, *Organisering, effektivitet og rettsikkerhet – Evaluering av Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker*, juni 2014–mai 2015.

Barnesakkyndig kommisjon, *Informasjonsskriv nr. 3*, 01.09.2017.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet, *Etiske retningslinjer for statstjenesten*, 17.10.2017.

Barne- og familiedepartementet, *Høringsnotat om endringer i barnevernloven – Regulering av bruk av sakkyndige i barnevernssaker*, 30.06.2020.

Barnesakkyndig kommisjon, *Årsrapport 2020*, 14.02.2021.

Praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD)

Bönisch mot Østerrike [J] 1985, no. 8658/79, ECLI:CE:ECHR:1985:0506JUD000865879.

Barberà, Messegué og Jabardo mot Spania, [P] 1988, no. 10590/83,
ECLI:CE:ECHR:1988:1206JUD001059083.

Brandstetter mot Østerrike [J] 1991, no. 11170/84, 12876/87 og 13468/87,
ECLI:CE:ECHR:1991:0828JUD001117084.

Kraska mot Sveits [J] 1993, no. 13942/88, ECLI:CE:ECHR:1993:0419JUD001394288.

Silva Pontes mot Portugal [J] 1994, no. 14940/89,
ECLI:CE:ECHR:1994:0323JUD001494089.

Van de Hurk mot Nederland [J] 1994, no. 16034/90,
ECLI:CE:ECHR:1994:0419JUD001603490.

Vermeulen mot Belgia [GC] 1996, no. 19075/91, ECLI:CE:ECHR:1996:0220JUD001907591.

Johansen mot Norge [J] 1996, no. 17383/90, ECLI:CE:ECHR:1996:0807JUD001738390.

Paulsen-Medalen og Svensson mot Sverige [J] 1998, no. 16817/90,
ECLI:CE:ECHR:1998:0219JUD001681790.

Krčmář m.fl. mot Tsjekkia [J] 2000, no. 35376/97,
ECLI:CE:ECHR:2000:0303JUD003537697.

B og P mot Storbritannia [J] 2001, no. 36337/97 og 35974/97,
ECLI:CE:ECHR:2001:0424JUD003633797.

Rosca mot Moldova [J] 2005, no. 6267/02, ECLI:CE:ECHR:2005:0322JUD000626702.

Rieg mot Østerrike [J] 2005, no. 63207/00, ECLI:CE:ECHR:2005:0324JUD006320700.

Moser mot Østerrike [J] 2006, no. 12643/02, ECLI:CE:ECHR:2006:0921JUD001264302.

Stoimenov mot Makedonia [J] 2007, no. 17995/02,
ECLI:CE:ECHR:2007:0405JUD001799502.

M.L. mot Norge [J] 2017, no. 43701/14, ECLI:CE:ECHR:2017:0907JUD004370114.

Mohamed Hasan mot Norge [J] 2018, no. 27496/15,
ECLI:CE:ECHR:2018:0426JUD002749615.

Jansen mot Norge [J] 2018, no. 2822/16, ECLI:CE:ECHR:2018:0906JUD000282216.

Strand Lobben mot Norge [GC] 2019, no. 37283/13,
ECLI:CE:ECHR:2019:0910JUD003728313.

K.O. og V.M. mot Norge [J] 2019, no. 64808/16, ECLI:CE:ECHR:2019:1119JUD006480816.

A.S. mot Norge [J] 2019, no. 60371/15, ECLI:CE:ECHR:2019:1217JUD006037115.

Hernehult mot Norge [J] 2020, no. 14652/16, ECLI:CE:ECHR:2020:0310JUD001465216.

Pedersen m.fl. mot Norge [J] 2020, no. 39710/15,
ECLI:CE:ECHR:2020:0310JUD003971015.

Høyesterettspraksis

Rt. 1976 s. 594 A

Rt. 1984 s. 289 A

Rt. 1994 s. 1281 A

Rt. 1996 s. 64 A

HR-2001-1527-A

HR-2001-1100 kjm.utv.

Rt. 2006 s. 1308 A

Rt. 2008 s. 1451 S

HR-2011-2006-F

Rt. 2015 s. 93 A

HR-2016-891-U

HR-2017-596-U

HR-2017-1999-F

HR-2020-661-S

HR-2020-1384-F

Lagmannsrettspraksis

LH-2009-30904

LH-2014-119548

LG-2015-9924

LG-2015-157811

LH-2020-98502

LB-2021-49559

Litteratur

Nettsider

Asmervik, Sverre, Advokatbladet, *Hva er det med (noen) sakkyndige?*, 18.05.2015, <https://www.advokatbladet.no/sakkyndige/hva-er-det-med-noen-sakkyndige/108371>, lest 01.03.2021.

Barne- og familiedepartementet, *Styrker rettssikkerheten for barn og foreldre*, 09.04.2021, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-barnevernslov/id2843407/>, lest 30.05.2021.

Bernt, Jan Fridthjof, *inhabilitet*, Store norske leksikon på snl.no, lest 13.04.2021 på <https://snl.no/inhabilitet>.

Brækhus, Leni Aurora, ABC nyheter, 30.06.2015, – *Noen sakkyndige sier de ikke har råd til å være uenig med barnevernet*, <http://www.abcnyheter.no/nyheter/norge/2015/06/30/194408491/noen-sakkyndige-sier-de-ikke-har-rad-til-vaere-uenig-med-barnevernet>, lest 04.05.2021.

Bufdir, *Bekymringsmeldinger til barnevernet*, 28.01.2021, https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Bekymringsmeldinger/, lest 11.03.2021.

Bufdir, *Hva skjer i en barnevernssak?*, oppdatert 13.01.2021, https://www.bufdir.no/Barnevern/Om_barnevernet/Gangen_i_en_barnevernssak/, lest 11.03.2021.

Feratovic, Leila, Utrop, *Kritiserer barnevernets bruk av sakkyndige*, 17.02.2016, <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/29814>, lest 04.05.2021.

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, *Hva gjør fylkesnemndene?*, <https://www.fylkesnemndene.no/no/Hva-er-Fylkesnemndene/>, lest 19.03.2021.

Mathiesen, Tom Schjelderup, *Sakkyndige i barnevernssaker*, 30.06.2020, <https://at-sm.no/sakkyndige-i-barnevernssaker>, lest 01.03.2021.

Norsk Psykologforening, *Sakkyndiglisten*, per 25.05.2021, <https://www.psykologforeningen.no/publikum/sakkyndiglisten>, lest 02.06.2021.

NRK Brennpunkt, *Skjulte bånd*, 22.04.2014

<https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/mdup11000814/22-04-2014>, sett 15.02.2021.

NRK, *Systemet kan skade barna*, 05.05.2014, https://www.nrk.no/dokumentar/_systemet-kan-skade-barna-1.11246442, lest 15.02.2021.

Ropstad, Kjell Ingolf, *Redegjørelse for Stortinget om situasjonen i barnevernet*, 26.05.2020, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/redegjorelse-for-stortinget-om-situasjonen-i-barnevernet/id2704012/>, lest 14.02.2021.

Rudi, Erik, Advokatbladet, *Psykolog: – Et kvalitetsstempel uten nødvendig faglig standard*, 14.06.2018, <https://www.advokatbladet.no/barnesakkyndig-kommisjon-barnevern-foreldretvister/psykolog--et-kvalitetsstempel-uten-nodvendig-faglig-standard/113875>, lest 25.05.2021.

Salvesen, Einar C., *Sakkyndighet går på rettssikkerheten løs*, 05.02.2013, <https://psykologtidsskriftet.no/debatt/2013/02/sakkyndighet-gar-pa-rettssikkerheten-los>, lest 01.03.2021.

Statens sivilrettsforvaltning, *Barnesakkyndig kommisjon*, <https://www.sivilrett.no/barnesakkyndig-kommisjon.304200.no.html>, lest 09.04.2021.

Statistisk sentralbyrå, *Barnevern*, 02.07.2020, <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng>, lest 15.02.2021.

Sylte, Olav, *Inhabil fordi hadde vitnet mot staten*, 01.05.2016, <https://advokatsylte.no/artikkel/5/rett-og-urett/451/inhabil-fordi-hadde-vitnet-mot-staten>, lest 31.05.2021.

Sylte, Olav, *Skivebom av sakkyndig*, 19.12.2017, <http://advokatsylte.no/artikkel/9/barnevernsaker/735/skivebom-av-sakkyndig>, lest 01.03.2021.

Totland, Thea W. og Trude Trønnes, *Ni bud for hva vi ønsker oss i en sakkyndig utredning*, 17.06.2018, <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/0ExnbM/ni-bud-for-hva-vi-oensker-oss-i-en-sakkyndig-utredning-thea-w-totland>, lest 01.03.2021.

Tranøy, Joar, *Sakkyndighet og rettsikkerhet i barnevernsaker*, 01.02.2011, <https://www.dagsavisen.no/debatt/sakkyndighet-og-rettsikkerhet-i-barnevernsaker-1.437013>, lest 01.03.2021.

TV 2, *Ekspertene kritiske til grunnlaget for Breivik-diagnose*, 05.12.2011, <https://www.tv2.no/a/3652687>, lest 15.05.2021.

Bøker og artikler

Aall, Jørgen, *Rettsstat og menneskerettigheter*, 5. utg., Fagbokforlaget Bergen (2018).
Kortform: Aall (2018).

Augusti, Else-Marie, Camilla Bernt og Annika Melinder, *Kvalitetssikring av sakkyndighetsarbeid – en gjennomgang av vurderingsprosesser i Barnesakkyndig kommisjon, fylkesnemnder og domstoler*, Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål 04/2017 (Volum 15) s. 265–289. Kortform: Augusti, Bernt og Melinder (2017).
DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2017-04-02>

Bernt, Camilla, *Meklerrollen ved mekling i domstolene*, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS 2011. Kortform: Bernt (2011).

Bernt, Jan Fridthjof og Ørnulf Rasmussen, *Frihagens forvaltningsrett*, bind 1, 2. utgave, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørge AS 2010. Kortform: Bernt og Rasmussen (2010).

Gisle, Jon og Jørgen Vangsnes, *Jusleksikon*, elektronisk utgave via Ordnett Pluss, Gyldendal Norsk Forlag 2021.

Haugli, Trude og Grethe Nordhelle, *Sikker i sin sak? Om barn, sakkyndighet og rettsikkerhet*, Lov og Rett 02/2014 (Volum 53) s. 89–108. Kortform: Haugli og Nordhelle (2014). DOI: <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3061-2014-02-04>

Lindboe, Knut, *Barnevernrett*, 6. utg., Universitetsforlaget 2012. Kortform: Lindboe (2012).

Skoghøy, Jens Edvin A., *Praktiseringen av krav til dommerhabilitet i Norges Høyesterett*, Lov og Rett 06/2009 (Volum 48) s. 323–341. Kortform: Skoghøy (2009).
DOI: <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3061-2009-06-02>

Woxholth, Geir, *Forvaltningsloven med kommentarer*, 5. utg., 2011, Gyldendal Juridisk.
Kortform: Woxholth (2011).